

ERINDRINGER
OM
BARNDOM OG UNGDOM

JENS DANIELSEN

1868 - 1942

FAXE HERREDS LOKALHISTORISKE ARKIV

1983

JENS DANIELSEN
ERINDRINGER
OM
BARNDOM OG UNGDOM

JENS DANIELSEN

**ERINDRINGER
OM
BARNDOM OG UNGDOM**

FAXE HERREDS LOKALHISTORISKE ARKIV
FAKSE 1983

Sats og tryk: Faxø Bogtrykkeri/Offset
Tilrettelæggelse: Ejgil Betzer-Pedersen.
Papir: Matkrideret kunsttryk.
Skrift: Baskerville 11 pkt.
Oplag: 400 eksemplarer.

Billeder stillet til rådighed af Steen Danielsen, omslag og side 6 - 10 - 12 - 27 - 32 - 42 - 44 - 48 - 51 - 52 - 53 - 55 - 61
og Faxø Herreds lokalhistoriske arkiv side 17 - 18 - 34.
ISBN 87-981465-0-5

Hen på året 1941 begyndte min far, Jens Danielsen, at nedskrive sine erindringer. Såfremt han har tilsigtet at give en omfattende skildring af hele sin tilværelse, var det nok i sidste øjeblik eller nærmest lidt for sent. Kort efter nytår 1942 tvang sygdom ham pennen af hænde, og det er nok grunden til, at hans efterladte manuskript hovedsagelig omfatter skildringen af hans barndom og ungdom, medens hans længste livsafsnit som lærer i Bisserup fra 1894 til 1934 kun er meget kortfattet omtalt. En del heraf drejer sig om sygdom og familieanliggender uden interesse for videre kredse og skal her udelades.

Det er da hovedsagelig om barndommen i det gamle hus i Vemmetofte strandskov samt om ungdomsårene på seminariet og senere som hjælpelærer og andenlærer i forskellige pladser at han fortæller med varme og livfuldhed. Navnlig skildringen af barndomshjemmet, som tidligt mistede sin forsørger, kan vel have nogen historisk interesse ved at give indblik i, hvorledes livet kunne forme sig for en meget fattig familie, således at det trods alt kunne rumme en vis skønhed og værdighed bygget på gudsfrygt og nøjsomhed.

Det er mit håb, at dette lille manuskript må findes værd at opbevare som et beskedent bidrag til skildringen af jævne menneskers kår og færden i en krog af landet i 1800-tallets Danmark.

Jens Danielsen skrev gennem årene en mængde lejlighedssange, af hvilke her vedføjes et par prøver: Sang om Barndomshjemmet (1926) og Bisserup-Sangen (1915). Den sidste har den stedlige befolkning åbenbart taget til sit hjerte, idet den lejlighedsvis optrykkes og afsynges endnu i de seneste år.

Bisserup i oktober 1980

Steen Danielsen

Vemmetofte. Gl. Skovriddergaard

Gl. Skovriddergaard, Vemmetofte Strand.

Du kære, gamle Hus,
som under Bøgens Sus
er lagt for Solens Kys blandt Vinde milde,
du Hytte, lav og trang,
dig vier jeg min Sang,
mit Barndomshjem og bedste Minders Kilde.

Her under dette Tag
oprandt min første Dag
i Moders Favn til kærlig Faders Glæde,
og her jeg kom saa vidt
at gaa de første Skridt
fra Moders Skød til Bedstemoders Sæde.

Her randt min Barndoms Tid,
saa lys og kær og blid,
blandt Søskenflokk og ført af fromme Hænder,
og herfra gik jeg ud
i Verdens Storm og Slud,
men fulgt af kærligt Blik fra bedste Venner.

Og herfra bar vi bort
bag Kirkegaardens Port
dem, som sov ind med Fred bag disse Vægge;
men hver en Krog er fuld
af Minders dyre Guld,
der om vor Tanke Gyldenglans vil lægge.

Og Aarene faldt paa,
jeg gammel blev og graa,
men Gang paa Gang du kalder mig tilbage,
og hver Gang, jeg igen
min Valfartsgang drog hen,
med Fred i Sind jeg atter bort kan drage.

Du kære, gamle Hus!
snart synker du i Grus,
og paa din Tomt vil andre Slægter bygge.
Men Tak for hver en Dag
jeg i din Skygges Slag
har følt din Fred og dine Minders Lykke.

Manuskriptet til nærværende erindringsberetning kom arkivet i hænde i efteråret 1980, skænket af forfatterens søn kunstmaleren Sten Danielsen, Bisserup.

Det er hans far, som her beretter om sine barndomsår og tidlige ungdom i et fattigt fiskerhjem og om sin uddannelse og vilkårene for den unge lærer for ca. 100 år siden.

Man mere end aner, at der skulle slid og målrettet arbejde til for at nå målet. Let har opvæksten for den unge stræbsomme mand ikke været.

Erindringsstof af denne art, der er så klart knyttet til lokaliteter inden for arkivets arbejdsområde, er det altid fristende at delagtiggøre andre i, og når fortælleren har noget at fortælle og gør det i et let tilgængeligt sprog, så finder vi det forsvarligt at trykke og udgive hans manuskript.

Vi er Sten Danielsen tak skyldig fordi han har stillet manuskriptet til rådighed for offentliggørelse.

Forfatterens ortografi og tidens stavemåde er fastholdt. Billedmaterialet er hentet i Sten Danielsens familiearkiv og i Faxe Herreds lokalhistoriske Arkivs billedsamling.

Faxe Ladeplads, den 31. marts 1983.

Ejgil Betzer-Pedersen.

Jeg er født ved Vemmetofte Strand i det lange, gamle Hus, som nu i adskillige Generationer har haft Navnet »Gl. Skovridergaard«. ¹⁾ Navnet har sin Berettigelse. At Huset er ældgammelt ses baade ude og inde. At det har været en Skovridergaard var i min Barndom hver Mand paa Egnen bekendt. I min Skoletid fik jeg fat paa et gammelt Kort over Egnen fra 1770. Der stod Huset afmærket med Navnet »Gl. Sk.« vedføjet. Jeg tænkte mig, at Huset vel var sine 300 Aar gammelt, men ved senere at læse Pastor Brasch's »Vemmetoftes Historie« saa jeg, at det var yngre. Han skriver: »1750 d. 30/3 brændte Gl. Skovridergaard. Ilden udbrød Kl. 1 om Middagen og udbredte sig i et Nu over alle 3 Længer paa Gaarden, saa Skovrideren, Hr. Grandjean, der laa syg af »Flækfeber«, med Møje bragtes ud af Huset, og hans Broder, der var Birkedommer i Holbækegnen og var kommet ridende til ham, mistede sin Hest, der brændte i Stalden med Sadel og fuld Oppakning, hvoriblant en Pose Penge, der skulde ind til København«.

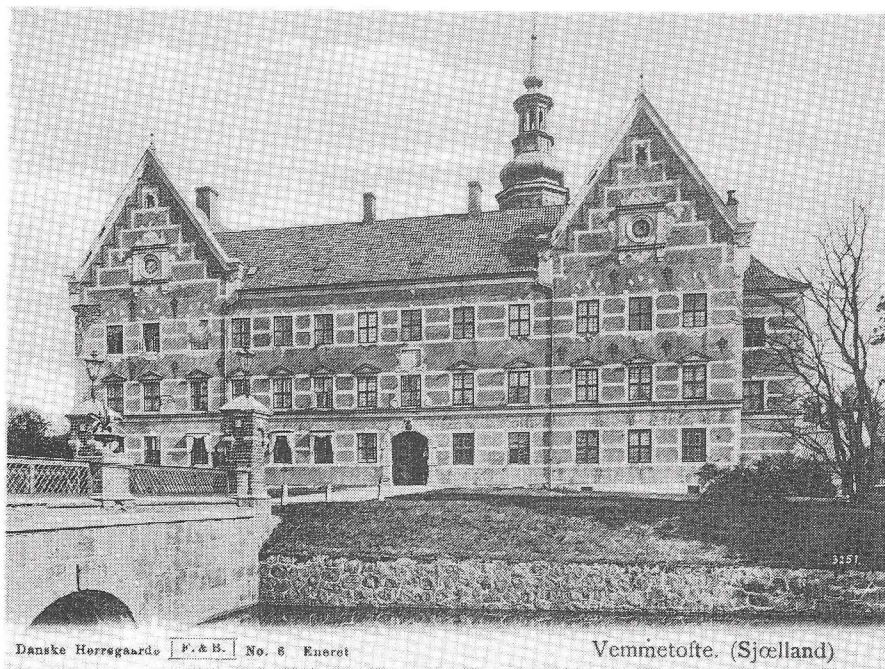
Formodentlig er den gl. Skovridergaard straks bygget op igen, thi iflg. Pastor Brasch foreligger der kgl. Kammerskrivelse, hvori det hedder (24/12 1760), at Consumptionsfriheden ved Klosteret skal tillige med Fritagelse for Folke- og Familieskat indbefatte alle Beboerne paa Vemmetofte fra den nordre Ende af Kirkeskovsbroen ved Ledet til Spjellerup og ned til Klosterets Skovridergaard ved Stranden.

Husets Alder lakker da stærkt op mod de 200 Aar og har nu i ca. 100 Aar været min Slægts Hjemsted. Ved Aar 1814 blev Skovriderboligen flyttet til sin nuværende Plads, hvor Vesterskov og Strandskov næsten mødes ved Mølleaaen, hvorefter den gamle Skovridergaard blev indrettet til Arbejderbolig. Omkring 1840 rejste min Morfader Rasmus Henriksen med sin Hustru Birthe Jensdatter fra St. Torøje herved for at drive Næringsvej som Baadfører, vel nærmest som Klosterets Fragtmand til og fra København. Bedstemor sukkede tit over Husets maaelige Tilstand, men Tid efter anden blev der bødet paa de værste Skrøbeligheder, og fra min Barndomstid indtil nu ²⁾ har Huset ikke undergaaet væsentlige Forandringer.

Som Genboer havde vi Beboerne i et andet vel lige saa gammelt Hus, der nok oprindeligt var beregnet til Bolig for Klosterets Skytte,

1) Gl. Skovridergaard blev nedrevet omkring 1950.

2) Dette er nedskrevet 1941.

Danske Hørrsgaarde P. & B. No. 6 Eneret

Vemmetofte. (Sjælland)

Vemmetofte Kloster før ombygningen 1907.

der her havde sin Menage med Hundestutteri. I min Barndom boede her Rasmus Thomsen med Hustru Pouline Loell, en ugift Datter, Line, og en gift Datter, Tine. Der var ingen Børn. Hendes Mand, Kristian Jørgensen, var fra Køng og kom til Egnen, da Vemmetofte blev genopbygget efter Branden 1857.

Men i Husets østlige Ende var 2 Værelser, som fordom beboedes af Præsten Bjørn, men nu af Forstassistent Pritzel, der kom til at spille en stor Rolle for os i den gamle Skovridergaard. Rasmus Thomsens Hus blev nedrevet 1876, da et nyt Hus var blevet bygget paa Gaardspladsen mellem det gamle Stuehus og Udhuset.

Endnu et tredje gammelt Hus erindrer jeg dunkelt. Det blev kaldt »Lysterhuset« og laa paa »Lysterbanken« tæt ved de 3 store Egetræer. Stormfloden 1872 gjorde det nok tildels af med Huset. Jeg erindrer Ruinerne, da man rev det ned. Jeg har siden tænkt mig, at »Lyster« navnet havde Hentydning til det Teglværk, som i gamle Dage maa have ligget her et Sted, og hvis Lergrave endnu ses i den nærliggende Skov og kaldes »Dævlhullerne«. Røde Munkesten har jeg set stikke frem af Skrænten.

I Tiden efter 1850 blev der endnu bygget 3 Huse ved Vemmetofte Strand. Strandfoged Jørgen Peter Hansen byggede sit Hus tæt sønden for mit Hjem, ligeledes Skipper Fr. Nielsen, hvis Hus dog Stormfloden ødelagde. Klosteret byggede saa et Hus lidt længere fra Stranden, og der boede i min Barndom Skipper Hans Nielsen, hvis ældre Børn var nogenlunde jævnaldrende med mig. Omtrent samtidig hermed byggedes et femte Hus, som vistnok var ment som en Afløser for »Lysterhuset«. Det blev bygget af Kalksten kort før Stormfloden, men dog saa sent, at jeg har en Erindring om Arbejdsmand, der byggede paa Huset. Her blev Bolig for en Ledvogter, hvis Søn Hans Peter var min Barndoms eneste Drengeskammerat. Dette sidste Hus ligger, hvor det gamle Udløb fra »Møllensøen« maa have været. Nu er Møllensøen en Eng, men svarede naturligvis i sin Tid til sit Navn og var Vandbeholder for den Mølle, som maa have ligget ved Udløbet. Jeg erindrer at have set gammelt Træværk i den Rende, som blev tilkastet, da den nuværende Vej anlagdes efter Stormfloden.

Disse 5 Huse med deres Beboere og Omegn var min Barndoms Kongerige, begrænset mod Vest af »Aaen« og mod Øst af »Bækken«.

Fisker Daniel Christensen, Vemmetofte Strand. (1829-1873).

Aaen havde min særlige Interesse, fordi den havde en Mængde Krebs huller, som man om Sommeren kunde undersøge og herfra mangan Gang hjembringe en Fangst. Men ogsaa Bækken spillede en vis Rolle, maaske mest fordi den løb gennem den Eng, som kaldtes »Kildemajen« efter Egnens eneste Kilde »Ælen« Svends (hellig Svends) Kilde, hvis herlige friske Vand vældede ud her, og hvorhen Turen særdeles ofte gik, særlig om Sommeren.

Den lille Plet, hvor de 5 Boliger frydede sig i Solskinnet, var paa de 3 Sider omgivet af Strandskoven. Men paa Sydsiden trak Faxebugten Grænsen, og Østersøens Bølgebrus og Bøgeskovens Sus er Melodier, som min Barndoms Øre tidligt fattede og fik kær.

Søndagen d. 19. Juli 1868 var der stor Travlhed i den gamle Skovridergaard. Min Fader, Daniel Christensen, havde for syvende Gang sin Kone, Ane Rasmusdatter, i Barselseng, og efter at hun 6 Gange paa Rad var nedkommen med en Pige, var det vel nok spændende, hvad der denne Gang vilde vise sig. Familiens overflødige Medlemmer var forvist til Loen, og Birthe Rasmus Hendriks færdedes travlt ude og inde kun iført sit Underskørt og bragte jævnlig Budskab til de forviste om Slagets Gang. Jeg tænker, at Far har draget et Lettelsens Suk, da Bedstemoder omsider ved 3-(15) Tiden kom med Budskabet: »Nu kan du saa komme ind og se Drengen«!

Hvor stor Begejstringen var, vides ikke. Men Drengen var liden og spæddlemmet, og jeg husker fra Barndomstiden, at der tit faldt Udtryk som: »Du er kun spinkel, min Dreng« eller »du er noget klejn, Søn« o.s.v. - Imidlertid var jeg jo eneste Dreng i Flokken, og der blev ganske sikkert vist mig en særlig Opmærksomhed baade af unge og gamle i Hjemmet, og trods Spinkelhed og Sygelighed groede jeg da op gennem Barnearene og overstod adskillige Børnesygdomme. Den værste af disse var nok Difteritis, som efter Sigende paa et hængende Haar havde klippet min Livstraad over. Der maa have været en vis sejt Livskraft i den spinkle Krop. Thi flere Gange siden i Livet har jeg haft svære Sygdomme, som efter al Sandsynlighed skulde blive min Bane. Men som Dr. Stage³⁾ engang svarede Overjæger Bang⁴⁾, der spurgte, om Danielsen nu var ved at himle: »Nej, Danielsen han er sejt«.

3) Læge i Rude, død 1932.

4) Overjæger Bang, Holsteinborg, død 1930.

Det var jo Hjemmets lille Verden, der først aabnede sig for mig. Foruden Far og Mor traf jeg der Bedstemor og Bedstefar samt mine 5 Søstre: Karen, Kirstine, Ellen, Marie og Johanne. Endnu en Søster, der ofte omtaltes som »den lille Marie«, døde i 3-4 Aars Alderen.

Far var en Gaardmandssøn fra Lund, hvor han traf min Mor, som efter sin Konfirmation kom i Tjeneste hos Gmd. Niels Jensen. Hun havde der et godt Hjem i mange Aar, indtil hun blev gift, og vort Hjem følte sig altid nær knyttet til Niels Jensens, hvis Pigebørn var nogenlunde jævnaldrende med mine Søstre og følte sig som gode Veninder. Far flyttede efter sit Giftermaal i 1854 til den gl. Skovridergaard, til hvis søndre Ende han føjede et Par Fag for at give Plads, saa Skovridergaardens Spisekammer kunde indrettes til Stue for »de gamle«. Jeg mener, at Far i den første Tid var Deltager i Fragtruten paa København. Men Færdselen søgte snart andre Veje, og snart trak Rasmus Henriksen sig ud af Spillet og gik paa »Aftægt« i en forholdsvis tidlig Alder, og Far blev udelukkende Fisker.

Mine første Erindringer viser mig Far som den altid virksomme og muntre Mand, beskæftiget med Garn og Baad, ofte siddende ved sit Arbejde i »Pakhuset« nede ved »Broen« med Drengen som opmærksom Tilskuer. Engang gik det dog galt paa Hjemturen, for Far faldt i Snak med en Bekendt, og Drengen trængte i høj Grad til at faa løst sine Bukser. Paa Faders Kommando: »Løb hjem til din Mor!« pilede Drengen saa afsted, men naaede kun lige Hjemmets Grænser før Katastrofen indtraf, hvorefter han luskede ind i »Huggehuset«. Far vedgik senere sin Skyld, og Synden blev tilgivet.

I de lange Afteners Tid var Far travlt beskæftiget med at »binde Garn«. Den Gang var der nok ingen Garnfabrikker. Søstrene lærte ogsaa Kunsten og maatte gøre Gavn, eftersom de voksede til. Men stundom, vel nok i Mørkningen, tog Far Violinen, som havde tilhørt Morbror Jens, og spillede op, og saa dansede Ungerne rundt paa Hosesokker, og selv den lille Jens fik sig en Svingom af de store Piger. Eller ogsaa sad man stille, mens Ilden lyste fra Kakkelovnen, og sang Tidens - ofte lange og bedrøvelige - Viser. Far havde en god Stemme, og Pigerne var alle gode Sangere.

I denne min første Levetid indtraf en Begivenhed, som gjorde et stort Indtryk paa mig. Det var Stormfloden den 13' November 1872.

Det stormede stærkt fra S.Ø. om Natten, og Far var tidligt paa Benerne for at se til sine Baade. Men snart erkendte han jo Stillingen og fik vækket Byens andre Mænd. De gik straks i Gang med at redde, hvad reddes kunde. Baade og Redskaber var gaaet fløjten. Men der var da saa Mennesker og Dyr i de to mest udsatte Huse. Far bar Trine Hans Nielsens bort fra det vaklende Hus, medens andre tog Børnene. Sofie Ledvogters kom løbende ind hos os med sin lille Dreng i Favnen og sank grædende ned paa en Stol. Det interesserede mig at se, hvordan Ledvogterens Køer slog Bagbenene i Vejret af Glæde, da man fik udfriet dem af Stalden, hvor de havde staaet i Vand i flere Timer, og trak dem hen over »Banken« til mere tørre Steder. Ligeledes var det morsomt at lægge Mærke til Hans Nielsens genstridige Gris, som blev bugseret op ad Strædet af en 4-5 Mand, men stadig vilde vende om. Interessant var det ogsaa for den 4-aarige Dreng at se de høje Bølger tørne an mod Husene og sende Sprøjtet højt op over Tagene. Dagen lang var der noget usædvanligt at se. Mange Folk færdedes, og højrestet Tale lød baade her og der. Engang midt paa Dagen kom en stor »Tremaster« slingrende som en fuld Mand langs Kysten. Man sagde, at Matroserne havde bundet sig fast til Vanterne. Det var vel nok sjovt at se saadan et stort Skib ganske nær ved. Mange Beboere langs Kysten kom rendende for at overvære Strandingen, som kunde ventes hvert Øjeblik, men Skibet gik dog først paa Grund helt inderst i Bugten.

Økonomisk kom Far vist saa nogenlunde over Katastrofen. Der blev nok foretaget Landsindsamling til de skadelidte, hans Baade drev vist paa Land ned ad Hylleholt til, og jeg tænker, at største Parten af hans Redskaber fandtes under Ruinerne af Pakhuset.

Desværre strakte Samlivet med Far sig ikke langt. Den 3' September 1873 fulgte vi allesammen Far ned til Skibsbroen, hvor hans største Baad laa sejlklar med hans 2 Ledsagere, Niels Kristoffersens Sønner fra Lund. Vi havde alle en eller anden Ting af Udrustningen at bære, jeg for min Del bar med stor Forsigtighed et Par Kopper. Mit sidste Minde om min Far i Live var, da han for en frisk Vind stod til Søs og staaende paa Agtertoften over Rorpinden svingede »Sydvesten« til Farvel. Farten gik ad Storebælt til for at fiske Sild. Vejen gennem Bøgestrømmen og Ulf Sund var gammelkendt, men hvad der ikke var kendt

var de mange Vragrester, som efter Stormfloden fandtes hist og her, og hvoraf flere ikke var afmærkede. Men under Aften ramte de da for fuld Kraft et saadant Vrag og fik en stor Læk i Baadens ene Side.

Man mente, at Far ved Stødet var faldet baglænds ud fra sin Plads ved Roret og har slaaet Hovedet mod et Par af Vragets Jernbolte og fundet en hurtig Død. Hans Hoved havde nemlig 2 Kraniebrud. De druknede alle 3.

For mit Hjem var dette jo en Katastrofe, som ganske forandrede Grundlaget for vor Existens. Saa lille jeg var, forstod jeg dog, at en stor og uoprettelig Ulykke havde ramt os. Den Dag staar klart i min Erindring, da mange Mænd kom bærende med Fars Lig paa et Sejl og bar ham ind paa Loen. Der var vist forløbet nogen Tid, før Ulykken opdagedes. En Fisker kom tilfældigvis forbi Stedet, hvor Baaden var gaaet ned og kun viste et lille Stykke af Mastetoppen. Men Garnene laa og flød rundt omkring, og Fars velkendte Mærke ^{DWC} paa Kork og »Flor« fortalte tydeligt, hvem Døden her havde ramt. Man fandt efter nogen Søgen alle 3 forulykkede. Først en af Medhjælperne, der sad paa Tofte bundet fast til Masten, formodentlig har han prøvet at redde sig ved at binde sig fast i Mastetoppen. Sidst fandtes Far, som laa skjult under Vraget. Alle mente, at om Far ikke havde slaaet sig ihjel, havde han haft de bedste Muligheder for at frelse Livet, da han var en udmærket Svømmer, der meget vel kunde klæde sig af i Vandet. De 2 Medhjælpere var ikke Svømmere.

Jeg undrer paa, hvordan Mor kom over dette Slag. Hun sad her tilbage med 2 gamle Forældre i Halvfjerdserne og 4 ukonfirmerede Børn og uden nogen som helst Formue. Den sociale Hjælp fandtes ikke i hine Tider, men Folks Medfølelse var stor, og ansete Mænd paa Egnen satte sig i Spidsen for Indsamlinger, saa den første Nød blev afhjulpet, og en lille Nødskilling kunde sættes i Sparekassen.

Jeg erindrer Begravelsen som en stor Forsamling af Folk, vistnok baade fra nær og fjern. Vaabenbrødrene var mødt med Fane. Far var jo Veteran fra 48, hvor han var ombord paa »Kristian VIII«, hvis Skæbne han dog undgik, idet han netop var landsat, da Skibet sprang i Luften. Da vi kom hjem fra Kirkegaarden, ytrede en Kone, som løftede mig ned fra Vognen: »Du er nok den eneste, der ler ved denne Lejlighed«.

Faxe, den 16 September. 1873

Om den forulykkede Fisserbaad, vi i Tordagsnumret omtalte, er der velvilligt sendt os følgende Linier, for hvilke vi meget takker den ærede Meddeleler: »Torsdagen den 4 September sejlede Fisser Daniel Christensen fra sit Hjem ved Bemmetofte Strand for i Forening med to unge Karle fra Lund, som han havde med sig, at drive Sildefiskeri, og var det deres Bestemmelse at forblive borte i 8 a 10 Dage. Allerede de første Dage i forrige Uge bragte svenske Fiskere den Efterretning til Faxe Havn at en Fisserbaad laa sunken i Farvandet mellem Sjælland og Mon, omtrent en Mil fra Sidstnævnte O. Det blev ved anstillet Undersøgelse af bekendte Folk befundet at være Daniel Christensens Baad, og Piget af den ene af de unge Fiskere blev funden ved Baaden. I Tordags har Baadforene fra Bemmetofte og Faxe Strand samt Rodvig taget Baaden op og fundet de to andre Forulykkede. Det viser sig at Baaden saa Timer efter at være sejlet ud er tøret mod et blindt Vrag, har stødt et stort Hul i Stevnen og derefter er sunken saa Tavne fra Vraget. Den forulykkede Fisser var en agtet og vel anset Mand, hvis Dødsang meget beklages, og han efterlader sig Enke og 6 Børn samt to gamle Svigerforældre, hvis Forsørger han var. De to unge Mænd vare Brødre og Tabet er for deres Forældre saa meget søleligere som de tidligere allerede har mistet en Søn paa Søen.

Det kan neppe forsvares at det ommeldte Vrag, som det siges skal være forladt af Schwigers Bjergningsfartøjer, efter at være sprængt i Stykker, uden Mærke og uden Bekjendtgjørelse, ligger i en saadan Stilling, at sliq Ulykke derved kan foranlediges."

Fra Faxe Avis.

Faxe, den 18 September. 1873.

Jordbefærd. Ved den forulykkede Fiskers, Daniel Christensens Jordbefærd havde der i Tirsdags Formiddags indfundet sig en stor Mængde af Bemmetofte og Omegns Beboere — bl. A. Bemmetofte Baabenbrødreafdeling — for at følge den Forulykkedes Lig til Jorden. Efter at en Salme var assungen og Kantor Holst havde talt nogle Ord ved Vaaren blev den af sunnke Kranse aldeles skjulte Kiste ført til Bemmetofte Kirkegaard, hvor Pastor Plum — i Pastor Brasch's Fraværelse — talte sunnft og hjerteligt; derefter stiltes den store Sorgeskare, hvoraf Mange kom langvejs fra for at vise den saa sørgelig bortrevne Fisker den sidste Værelse ligesom de Alle syntes grebue af megen Medfølelse for de Esterladte.

— Samme Dag jordes sigene af Strandfoged Niels Christoffersens Søner i Lund paa Lyderslev Kirkegaard under megen Deltagelse fra Omegns Beboere, der vare mødte særdeles talrigt.

Fra Faxe Avis.

1 G. i Stevns Avis.

For den mod mig og mine Børn ndviste Deeltagelse ved min afdøde Mand's Jordbefærd bringer jeg herved min hjerteligste Tak.

Bemmetofte Strand, d. 22de September 1873.

Ane Danielsen,
født Rasmussen.

Fra Stevns Avis.

Min Barndoms Minder stammer da mest fra Tiden efter Fars Død, hvor jeg levede sammen med Mor, Bedsteforældre og Søkende. Rasmus Henriksen gled jo nu stærkt opad i Halvfjerdserne. Han og Bedstemor var begge født i 1799. Han havde vist aldrig været af de »aabne« Karakterer, og jeg mindes ham mest som en tavs, indesluttet Mand, som mest opholdt sig i sin Stue og kun om Aftenen kom ind i »Stuen« og røg sin Pibe. Dog mindes jeg ham ogsaa af og til siddende i sin Stol ved Siden af Kakkellovnen og tage sig en Lur. Han gav sig kun af med Børnene, naar disse drev den evigt spændende og fornøjelige Sport at »drille« den gamle ved at raabe et eller andet Stikord ved hans Vindue, hvorefter enten hans Hue omgaaende fløj ud i Hovedet paa de formastelige, eller han selv med Kæp i Haand stræbte at straffe Synderne. Dog fik jeg ved en enkelt Lejlighed at mærke, at han ogsaa havde Hjerte for Børnene. En Dag legede vi i Hans Niensens Gaard, i hvis Pakhusdør en Gyngel var bundet op. Min Søster Johanne havde nu opfundet den Leg, at hun skulde sidde og gyngel, medens jeg skulde stille mig foran hende, saa hun, naar hun svingede fremefter, med Fødderne kunde gribe om mit Hoved. Legen døbte hun »at nippe Hovedet af Hønsene«. Men baade Hoved og Krop blev nok trukket hen paa Dørtærskelen i Tilbagesvinget, og jeg løb stortudende hjem med et slemt medtaget Næseparti. Ved den Lejlighed optraadte R.H., da Johanne kom hjem. Han tildelte hende diverse Lussinger, idet han sagde: »Det vå jo dig! det vå jo! Det vå jo dig! det vå jo!« Lussingerne faldt med Eftertryk, hver Gang han sagde vå. At han i hvert Fald ikke var ligegyldig for »Drengens Ve og Vel var altsaa indlysende. - I den Tid jeg mindes ham, udrettede han fra først af lidt Arbejde f.Ex. Brændesavning, men tabte vel saa gradvis Kræfterne, indtil han døde i 80-Aars Alderen. - Jeg har forstaaet, at Bedstemors Slægt var imod Forbindelsen: Det var ikke nogen »god« Familie. Bedstemor selv har nok maattet sande dette særlig i Ægteskabets første Tid, da hun boede i St. Torøje i et Hus som tilhørte Gaarden (Indsiederhus). Hendes Svigerfader sagde om hende, at hun var en Hex, og hun led vist ikke sjældent Mangel, hvad nok gik ud over de 2 Børn, som fødtes i Ægteskabet, og hvoraf ingen var stærke. Sønnen Jens, der blev Musiker, døde ret ung af Tuberkulose. Mor blev 69 Aar, men havde Rygradskrumning, hvilket godt kan have haft sin Rod i Fostertilstanden.

Hvordan deres Samliv ellers har formet sig, kan jeg naturligvis ikke udtale mig om. Jeg hørte antydning, at Bedstemor mente, han var hende utro i sin Tid. Det kan være, og det kan ogsaa ikke være. Officielt var Rasmus Henriksen en agtet Borger. De naaede at fejre deres Guldbryllup i 1875. Jeg mindes, at der var ret stor Deltagelse fra Slægtens Side.

Bedstemor levede, til hun blev 87. Hun var en udmærket Kvinde, altid virksom og i godt Humør, gæstfri og vennsæl, og hun var Mor en udmærket Hjælp og Støtte og Raadgiverske højt op i Aarene. Uden Tvivl var hun efter Fars Død en af Hovedstøtterne for vort lille Hjem.

Dettes faa Hjælpekilder udnyttedes med en mageløs Flid og Økonomi. Til Huset hørte foruden Haven, der gav os de fornødne Kartofler og Grønsager, et Par smaa Jordstykker, et paa hver Side af Huset, maaske oprindelig hørende til Skovridergaardens Have. Jeg husker, at i den nordre Side stod nogle meget gamle Æbletræer, som jeg i 14-15 Aars Alderen ryddede. Disse smaa Agre dyrkedes skiftevis med Rug til Brød og Byg til Grisen. I gamle Dage skulde der jo ogsaa Byg til Malt, og Humle tog vi fra Haven, hvor »Humlerummet« hvert Foraar blev forsynet med Stager. Jeg erindrer Ølbrygningen og den søde Lugt af nybrygget Øl, men snart hørte Hjemmebrygning op, og man gik over til Købeøl, ligesom Hjemmebagning forsvandt, da Bagerierne efterhaanden kom frem. Men Huset var naturligvis forsynet med Bageovn, og det store Dejtrug stod i mange Aar paa Loftet som Skrammelkasse. I det hele taget var mine Drengear i Halvfjerdserne en begyndende Overgangstid. Jeg erindrer ogsaa, hvorledes man hentede de hengemte Kager af Faaretalg ned fra Loftet for at støbe Lys over et Par store Gryder. Men Petroleumslampen vandt Fremgang, og jeg husker tydeligt den Fest, der var hin Aften, da vor første Petroleumslampe blev hængt op og tændt.

Det var en stor Hjælp for os, at vi havde fri Græsning i Skoven. De 5 Huse havde hver en Ko, somme 2, og vi holdt i Fællesskab en Hyrde, der i Reglen var et Fattiggaardslem fra Omegnen. Han boede i vort Udhus i »Karlekammeret«, oprindelig bygget af Far til hans Medhjælper. Kosten fik han skiftevis hos de 5 Familier, samt om Efteraaret en lille Skilling. Han gav saa om Morgen Signal med Fløjten, naar Køerne skulde ud, drev rundt i Skoven med dem og stillede med dem paa

Malkepladsen om Middagen og gav atter Signal om Aftenen, naar Køerne var samlede til Afhentning. Som Regel var det os Børn, der trak Ko hjem. Den var ivrig efter at naa Stalden, thi i dens Baas laa et lækkert Aftenfoder af forskellige Ting, ofte Strandplanter: Marehalm og Meld, som den satte stor Pris paa. Koen var i det hele taget Genstand for den omhyggeligste Røgt og Pleje, men den gav ogsaa et vægtigt Bidrag til Husholdningen. Vistnok hverken Mælk eller Smør blev solgt. Hvad der ikke blev brugt af Smør blev gemt hen, formodentlig stærkt saltet. Jeg erindrer ikke at have oplevet Mangel derpaa. At kærne Smør var et hyppigt forekommende Arbejde, hvori vi Børn godt kunde deltage, for somme Tider var det en langtrukken Historie, som nok kunde gøre een træt i Armene. Naar Smørret saa var kommet frem og saltet og æltet i Smørtruget, glemte man jo aldrig med Smørskeen at trykke et Kors paa Smørret.

Af Husdyr havde vi desuden Gris og Faar - og saa naturligvis Høns og Kat, men ikke Hund. Grisen ofredes en udsøgt Opmærksomhed hele Sommeren igennem og Efteraaret med, indtil den hen under Jul maatte lade Livet. Det gjaldt jo om at faa den saa fed som muligt, og Bedstemor var utrættelig i at gaa til Skovs med Pigerne for at »stryge Nælder«. Det var en ubehagelig Bestilling, som foregik med Vanter paa. Nældebladene og -toppen stoppedes i en Sæk, der sommetider kunde være forfærdelig svær at faa fyldt. Men Bedste var ubønhørlig. Jeg har set Bedstefar lægge Nælderne i »Skærekisten«, og smaaskære dem, hvorefter Nælder og Byg kogtes i Bryggekedlen og fyldtes i Griseballien. Grisen trivedes udmærket ved denne Kost. Hen mod Sæsonens Slutning fik den saa den rene Bygskraa samt al den Mælk, Kærnemælk og andet Affald, som Husholdningen kunde undvære. Dens Slagtning var en af Aarets Mærkedage. Tidligt om Morgen fyrede Kvinderne op under den fyldte Bryggekedel. Sulekarret blev gjort i Stand, i det skulde Grisen jo skoldes. Saa kom Manden, som skulde stikke Grisen, og Mændene, som skulde assistere. Jørgen Peter var vist altid en fast Mand. Slagtningen var frygtelig interessant, men rarest, naar den var overstaet. Saa overværede man Skoldning og Skrabning, Opskæring og Indvoldenes Udtagning. Flommen havde særlig Interesse, og dens Vægt vurderedes af flere, ligesom Grisens Vægt, udtrykt i Lispund. Det var vel nok en travl Dag baade ude og inde, indtil

Jørgen Peter kom hen mod Aften og skar Grisen ned og delte den i passende Stykker, som Mor nedsaltede i det renvaskede Sulekar. Men Hovedet og Tærne gemtes til Side til Sylte. Jeg har siden stedse haft Kærlighed til syltede Grisætær. Der var næppe nogen Del af Grisen, som forblev unyttet, det skulde da lige være Svinebørsterne.

Med særlig Interesse mindes jeg Mors Medisterpølser, som røgede var en Lækkerbidsken, der jævnlig i Vinterens Løb kom til Syne i Smaastykker at bide til det duftende, appetitvækkende Fedtebrød. I de nærmeste Dage efter Slagtningen levede vi nærmest med den rige Mand, herligen og i Glæde. Der var nu først Pøsegildet, hvortil enkelte Naboer indbødes, vistnok ogsaa Pløjemanden. Der vankede først sort Pølse og adskillige Drammer. Senere serveredes Puns, medens man drev et muntert og højrøstet Kortspil, indtil man efter »Kvældsnadveren«, som var stegt Medisterpølse og »Revelsbenssteg«, brød op ved Midnatstid. Men ogsaa de følgende Dage stod i Grisens Tegn. Der serveredes varme Finker til Frokost og stegt sort Pølse til Middag. Underlig nok har jeg aldrig kunnet forlige mig med de kogte Rosiner i den sorte Pølse. Som Dreng maatte jeg omhyggelig pille dem væk for ikke at kaste op, naar jeg fik dem i Munden. Grisesylte var ogsaa en saare rar Spise i Tiden efter Grisens Død, og som sagt ofrede jeg Grisætærne en særlig Opmærksomhed. Det var gerne vor gode Nabo, Jørgen Peter, som hængte det saltede Flæsk i Røg i Skorstenen, der var gammeldags, stor og aaben forneden og afsluttet med en Tøndehvælvning foroven. Da vi udelukkende brugte Brænde, var Røgningen altid særdeles vellykket. Ogsaa røget Faarekød forekom undertiden i Hus-holdningen.

En anden Mærkedag, for mig dog ikke slet saa stor, var Koen Kælvning. Mor og Bedstemor skænkede denne Sag den dybeste Opmærksomhed, og dens heldige Forløb var jo ogsaa af største Betydning for Hjemmet. Min Interesse gik nærmest i Retning af »Rommelska-ger« (Raamælksk.), som jeg vidste var en sikker Følge af Kælvningen, og mangen Gang har jeg staaet ved Ildstedet i Skorstenen og set Mor lægge den store Jernplade paa Trefoden og derpaa bage de tykke Ka-ger. Saadan en varm Kage smagte godt i en Slikmund. Vor Kø malkede altid rigeligt og længe og gav saaledes fuldt Vederlag for den kærlige Pleje, som blev den til Del.

I min Barndom havde vi altid 2 Faar, der ogsaa havde fri Græsning paa Klosterets Enemærker, og at flytte Faar og trække dem hjem faldt ofte i ens Lod. Faarevadsk og Faareklipping, som var Kvindearbejde, var ogsaa ret interessant at overvære, men det kunde jo nok »gippe« lidt i een, naar Uldsaxen kom for nær og nippede et lille Hul i Faareskindet. Ulden gemtes paa Loftet og blev saa forarbejdet i Løbet af Efteraar og Vinter. Karternes skrabende Lyd og Rokkens hyggelige Snurren i Stuen hører med til Erindringerne om Barndomslivet. Mor og Bedstemor var utrættelige til denne Idræt. Var der ikke mere Uld, spandt man Hør og Blaar. Jeg erindrer, hvordan Bedstemor en Aften kom for nær til Lyset med en Tot Hør, som skulde paa Rokken. Den gik strax op i lys Lue. Mor fik et Par Brandsaar under Slukningen. Jeg erindrer ikke Hør dyrkning ved mit Hjem, men jeg mindes, hvorledes Uldgarn og Hørgarn leveredes til Væveren i Ll. Torøje, som saa producerede et Stykke uopslideligt »Hvergarn« hvis Farvning var Husflidsarbejde.

Faarene leverede som Regel hvert Foraar 2 Par Lam. Det hændte, at et Faar fik 3 Lam. Saa blev det ene »Dæggelam«, som maatte lære at die af »Lammepatten«, et Kohorn, hvis spidse Ende var savet af og som blev ombundet med et Stykke blødt Skind. Naar Lammene hen ad Efteraaret var vokset godt til, blev de solgt til Slagteren, og denne Indtægt var noget, som Budgettet maatte regne med. Men naar Lammene ikke mere pattede, regnede jeg med kogt Faaremælk, som til et Stykke Smørrebrød var herligt at smage.

Engang om Efteraaret blev Faarene saa mærkede og trukket over til »Bonden« i St. Torøje for at søge Selskab med Væderen. Bonden spillede en vis Rolle i Erindringerne fra Barndommens Dage. Han skal omtales, - jeg har senere i Livet været godt gal paa ham. Gaarden i St. Torøje havde 2 Sønner, Rasmus og Daniel. Jeg ved ikke, hvorfor ikke Rasmus, min Morfader, som den ældste fik Gaarden. Maaske brød han sig ikke derom. Daniel fik den, og ved Udskiftningen 1829 blev formodentlig den Parcel udmaalt, som blev Kristoffers Part. - Daniel havde 3 Sønner, Hans og Jens og Kristoffer. Hans Danielsen fik Hjemstedet og fortsatte med at yde den Hjælp til sin Farbroders Familie, som formodentlig stedse var ydet fra Gaarden. Denne Hjælp bestod i Pløjning af de to Smaaagre efter Udkørsel af Gødning, Hjemkørsel af

Hø fra Skoven og Hjemkørsel af Brænde. Til Gengæld forlangte han, ogsaa efter Fars Død, Familiens Assistance i Høstens Tid. Gennem hele min Barndom maatte Mor og de af os Børn, som var disponible, gøre »Gangdage« gennem hele Høstens Tid som Vederlag for de faa »Spanddage«, han ydede os. Det harmer mig at tænke paa, at han var saa nærig og smaatskaaren, at han ikke kunde tænke sig at yde den fattige Enke denne ringe Hjælp uden Erstatning, som han vedblev at kræve længe efter min Barndomstid, endskønt han kendte vore Kaar og maatte vide, at Mors Kræfter var smaa, og hun iøvrigt havde nok at varetage.

Skovene var ogsaa et af Hjemmets Aktiver. I hine Dage dreves Skovbruget paa en anden Maade end nu. Skoven var fuld af gamle Træer med visne Grene, og hver Storm rev mange af disse ned. Det var os ikke forment at opsamle disse Grene, og vi gjorde tit en Høst deraf til Gavn for vort Brændehus. Jeg erindrer ikke, at vi nogensinde brugte andet Brændsel paa Skorstenens Ildsted, og det meste Kakkellovsbrænde var ogsaa af denne Slags, som slet ikke var saa daarligt Brændsel. - Endvidere gav Skoven os Hø til Vinterfoder for Ko og Faar. Vi havde i min Barndom Høstet i »Birkemose« og andre Smaapletter, og det var en Slags Fest, naar Høet skulde køres hjem, at trone højt paa Læsset og køre hjem gennem Skoven.

Endnu et lidet Aktiv havde Hjemmets Finanskasse. Der fandtes i Haven adskillige ældgamle Æbletræer, sikkert fra Skovridertiden, som nok kunne give en Del Frugt, der vel for største Delen vilde falde for Nutidens Bedømmelse, men var holdbare og nok kunde sælges til Datidens smaa Priser. Tiest købtes de af københavnske Æbleprangere, Bisser, som ikke var skønne at se paa eller gode at handle med. Jeg husker, at Mor engang maatte tilkalde den kæmpestærke Skipper Hans Nielsen, som netop var hjemme, for at han kunde tæmme de halvfulde Røvere. Det gav allensfals en lille Skilling, og vi sankede selv smaa Smuler op. Vi Børn færdedes om Efteraaret i Æbletræerne og plukkede Frugt, Mads-Æbler, Pulte-Æbler, Rambuk-Æbler, Kaviller og de sure paa »den høje Avel« (Abild), som er det eneste af hine gamle Træer, der endnu (1940) staar i den gamle Skovridergaards Have.

Mor var naturligvis Hjemmets bærende Kraft og inderlig elsket af os Børn, endskønt ingen af vor Familie ret vel har kunnet vise sine Følel-

ser frem. Men jeg husker dog, at jeg engang som 7-8 Aars Dreng stod hos Mor i »Skorstenen« og Følelserne pludselig steg saa højt, at jeg maatte spørge Mor, om jeg maatte kysse hende. »Kan du virkelig lide at kysse saadan en gammel Kone«, svarede Mor, og saa fik Drengen jo sit Kys afleveret og besvaret. Hendes Rygradskrumning blev mer og mer synlig, alt som Aarene gik, men hun gjorde trofast sin Gerning Dag efter Dag, Aar efter Aar, efter Evne støttet af Bedstemor, der f.Ex. hyppede vore Kartofler endnu da hun var over de 80.

Disse to Kvinders Gerning i Aarene efter Fars Død er beundringsværdig og en Bekræftelse paa Ordet, at Guds frygt sammen med Nøjsomhed er en stor Vinding. Mors Natur var ikke frisk og frejdig som Bedstemors. Der var snarere over hende et Drag af Sørgmodighed og Forsagthed. Men hendes Liv havde jo heller ikke været en Dans paa Roser, og først ved c. 60-Aars Alderen begyndte »Solen« at skinne for hende, og hun fik en smuk og fredfyldt Livsaften.

Senere i Livet glædede det mig, naar jeg stundom traf nogle af »de gamle«, som havde kendt min Slægt, at høre deres mange rosende Udtryk. Navnlig Far fik mange Lovord. Vi havde faaet lavet et forstørret Billede af Far, da Etatsraad Koch fra Vemmetofte engang kom indenfor. Han saa Billedet og traadte hen foran det, og efter at have set paa det en Stund nikkede han og sagde: »Ja, han var en af de gamle, han var en Hædersmand«.

Blandt Naboerne havde jeg en egen Fortrolighed til Jørgen Peter, ikke alene fordi han saa tit kom i vort Hus og var os til Hjælp paa saa mange Maader, men ogsaa fordi han havde Hjerte for os Børn og skabte os mangan Glæde. Hvor morsomt var det ikke med den store Gyng, som han bandt op i det store Egetræ, og hvor morede vi os ikke den Vinter, da han lavede os en »Svirre«⁵⁾ paa Isen, og det var da ogsaa ham, der gav mig Anvisning paa at faa lavet en Pigkæp, ved hvis Hjælp jeg kunde fare hen over Isen så godt som nogen Skøjteløber. Desværre var det jo sjældent, at Strandisen var glat. Ham var det ogsaa, der gjorde mig til den lykkelige Indehaver af en Flitsbue, som ved Fantasiens Hjælp udløste mit Jægersind, og utallige Gange laante jeg hans Jolle, naar Søen drog mig. - Derimod havde vi ingen Fortrolighed

5) Et primitivt legearrangement, hvor en slæde bundet til en i isen nedrammet pæl, kunne drives rundt som en karussel på den glatte isflade. (Hl. forfatterens søn).

til Kristians, endskønt Kristian Jørgensen havde været Faders bedste Ven. Sagen var, at han var kommet ind i Thomsen-familien, og Rasmus Th. var bekendt for adskillige, ikke fine Streger. Poulina var efter Bedstemors Sigende heller ingen god Kvinde, og Døtrene Tine og Line lærte jeg at kende som onde af Sind. Der laa stedse i mine Tanker en slem Atmosfære over deres Hus, og min Vej faldt saa vidt muligt aldrig der forbi. Ikke sjældent lød Banden og højroestet Skælden fra den Kant. Vore andre Naboer var skikkelige Folk, og Børnene var vore Legekammerater.

Men den Nabo, som i det lange løb fik størst Betydning for os, var dog Forstassistent, til sidst Forstraad, C.C.G. Pritzel, som beboede den østlige Ende af Kristians Hus og i min Barndom var Pensionær hos Tine. Han var nok en fremmed Fugl, Godtfolks Søn, som slaaet ud af Fodslag var havnet her som en Slags Skovfoged ved Protektion gennem formaaende Slægt eller Venner. Havde i Ungdommen lært Uhrmagerkunsten, fik senere Penge mellem Hænder og købte eller forpagtede en Gaard i Nærheden af Svendstrup, forøgte saa ved egen og andres Hjælp alt hvad han ejede og havnede saa her 1865, medførende en Gig med Hest og flot Seletøj.

Pritzel var Ungkarl og blev aldrig gift. Han var helt igennem en Gentleman, og den eneste Fejl, jeg kan tillægge ham, var en pludselig opkommende Hidsighed, som stundom kunde tage ham. Mine første Minder om ham knytter sig til »Søndagsbassen«. Mor havde naturligvis ikke Raad til den Luksus at købe Wienerbrød. Men hver Søndag Formiddag købte Pritzel Wienerbrød af »Bassekonen«, og naar han saa tog sin Hundefløjte op af Lommen og blæste en lang Tone, kom alle vi Børn sporenstregs rendede og fik saa overrakt hver sin »Basse«, vistnok gerne med forskellige spøgefulde Bemærkninger.

I de lange Afteners Tid var det ikke sjældent, at han sendte Kristian Jørgensen over for at invitere os Rollinger til en Slags »Abespil«. Det blev spillet med Terninger og var saare interessant, og spændende var det, naar den vindende som Regel fik en eller anden lille Gave. Jeg husker, hvor forbausset Søster Ellen blev, engang da hendes Gevinst viste sig at være - en Snebold! Men ved nærmere Eftersyn viste det sig, at der var stukket en Firskilling ind i den, og saa var Gaven jo saare værdifuld. - I vort fattige Hjem var der efter Fars Død ikke Raad til Jule-

Forstråd C.C.G. Pritzel, d. ca. 1910.

gaver, men Pritzel holdt altid Jul i København, og naar han ved Nytaarstid kom hjem, havde han altid en lille Gave med til hver af os Børn. Vi regnede ikke med Julegave, men med Nytaarsgave, og hans Hjemkomst var ventet med Længsel. - Efterhaanden som vi Børn voksede til og naaede Konfirmationen, var det altid sikkert, at Forstraaden mødte med en Konfirmationsgave. Pigerne fik et pænt Syskrin, og jeg fik en Skrivemappe, som har fulgt mig siden og opbevares som en kær Erindring.

Omkring ved min Konfirmationsalder var min Søster Karen kommen syg hjem fra København og gik nu og samlede Kræfter. Det hændte da, at Forstraaden kom til hende og bad om hendes Assistance. Efter mange Rivninger var det nu endelig kommen til det store Opgør mellem ham og Tine, og Bruddet var ulægeligt. Det ordnedes da efterhaanden saadan, at Husets nordlige Del, hvor forhen Stine Jens Persens boede, nu indrettedes saadan, at Karen der fik Køkken og en Spisestue til Forstraaden.

Dette var vistnok en lykkelig Ordning for begge Parter. I hvert Fald fik Karen en Stilling, som svarede til hendes Kræfter, og hun var en meget dygtig Husholderske, og Forstraaden fik god Forplejning og blev passet godt. Men for os andre var Forandringen saare mærkbar. Fra nu af følte vi Forstraadens hjælpende Haand overalt i vore Forhold, og vi værdsatte ham alle som en kær og venligsindet Slægtning, hvis Støtte havde mødt vort Hjem som en Velsignelse.

Mangen Godbid fandt vej til vort Bord, og jeg tror, at som Tiden gik, blev det næsten fælles Husholdning. I mine Ferier var jeg altid fast Gæst ved hans Middagsbord. Jeg mener, at hans Følelser for os og for hele Familien var lige saa stærke som vore Følelser for ham, og uden Tvivl har han i sin sidste Tid følt det som en Lykke at være omgivet af Venner og være plejet af kærlige Hænder. Han døde i den gamle Skovridergaard og blev begravet derfra, vistnok 83 Aar gammel.

Om hans sidste Dage fortalte Karen, at han, som ellers altid havde vist et stærkt anti-kirkeligt Sindelag, nu fik et stærkt religiøst Gennembrud. Jeg har tit tænkt paa, om ikke det er naturligt, at Menneskesindet, naar Døden banker paa, saaledes rækker Haanden ud i

Mørket og søger at fatte en Haand, der kan føre over den mørke og ukendte Kløft.

Til de Skikkelser, der er iblandet min Barndoms Erindringer, hører ogsaa »Skovmændene«. Det var Fattigfolk fra St. & Ll. Torøje og Lund, som tjente en efter vore Forhold minimal Dagløn ved Skovarbejde. Meget tit kom de ved Vintertid eller ugunstigt Vejr ind hos os og holdt deres Maaltider. Jeg husker nøje deres Madkasser og cylinderformede Træ-Ølflasker. Det var interessant for en videbegærlig Knægt at høre deres Tale, navnlig naar den strejfede ind paa den overstandne Krig, hvori flere havde været Deltagere. Jeg færdedes en Del mellem dem i Skoven, og naar om Sommeren Udskibning af Brænde fandt Sted, var jeg saare ofte at finde mellem »Marinerne«, de Skovmænd, som ved denne Lejlighed var forvandlede til Sømænd og betjente Klosterets 2 Baade, der bragte Brændet ud til Fartøjerne paa Reden.

Det var visselig ikke »dannet« Tale, der altid udgik af deres Mund, men det var hæderlige og brave Folk, der havde en for Nutiden ukendt Evne til at udvise Tilfredshed med deres smaa Kaar, og naar jeg tænker paa deres smaa Sømmensuds-Gilder, f.Ex. til Fastelavn, som de afholdt hos en eller anden af Familierne ved Stranden, hvor de kunde more sig herligt ved en Flæskepandekage med et Par Snapser til og bagefter »slaa Katten af Tønden« som en Flok overgivne Dreng, kunde man næsten misunde dem. - Den ældste Skovmand var vist Jeppe. Han gik mest og syslede med et eller andet let Arbejde. Jeg ved ikke hvorfor, men de andre Skovmænd havde en Fornøjelse i at opmuntre mig til at gaa hen til Jeppe og sige til ham: »Jeppe, din Pels!« Hvilket altid udløste en lang Række kraftige Udtalelser fra Jeppe. »Den lille Peter« var jeg en Tid ikke helt dristig ved. Jeg havde faaet foræret en dejlig lille Hjulbør, som jeg kunde køre i Skoven med og hente Spaaner til Mor. Men den lille Peter kaldte min kære Bør for en Skidekasse og blev som Regel mægtig trængende, naar jeg kom kørende. Der var en Tid, hvor jeg vendte om, naar han begyndte at famle ved Seleknapperne. Rasmus Jensen, ogsaa kaldet »Rasmusikken«, var uden Tvivl et musikalsk Geni. Naar man fik stukket ham Morbrors Violin i Haanden, kunde de knortede og stive Fingre somme Tider frembringe vidunderlige Toner. Han var vistnok et af de, maaske ikke

saa faa, Guldkorn, der upaaagtede forsvinder i den store Affaldsdynge.

Blandt disse Skovmænd søgte vi ogsaa vor Assistance, naar Græsset skulde slaas i Skoven. Høet stakkes eller køres hjem og Sæden mejes, tærskes og renses.

Skoletiden indledede et nyt Afsnit af Barndomstiden og udvidede min Verden paa mærkbar Maade. Jeg var vist en lille, letnem Fyr, som tidligt kunde læse. Jeg var i hvert Fald kun 6½ Aar, da jeg første Gang var til Examen og blev overhørt af den rare Pastor Brasch. Vemmetofte Skoledistrikt var kun lille med faa Børn, og vi gik hver Dag i Skole, smaa og store sammen, hvilket godt kunde lade sig gøre. Her var Lejlighed for en dygtig Lærer til at faa noget ud af Undervisningen, men uheldigvis var Lærer Johs. Holst⁶⁾ alt andet end Lærer. Han var vistnok i flere Retninger en begavet Mand. Han startede og redigerede i mange Aar Bladet »Børnevennen«, og hans Geografi og Atlas var Bøger, som fik betydelig Udbredelse.

Men han var aldeles ikke Pædagog, og hans »Nebengeschæfter« lagde i utilbørlig Grad Beslag paa hans og Skolens Tid. Naar han saa ihukom sin Lærergerning af og til, udbredte han som Regel Rædsel blandt sit Publikum, og hans Straffemetoder gik ikke sjældent over i det utilladelige. Saaledes fik engang Søster Marie trukket sine Ører, saa der blev blodige Revner. Da engang Biskop Martensen⁷⁾ meldte sin Ankomst, gik Holst ganske over Gevind. Hans Religionsundervisning indskrænkede sig ellers til at høre vore udenad lærte Lektier, men nu halede han en gammel, støvet Bog frem, og saa fik vi religiøs Samtale og katekisation, saa det forslog. Vi havde 14 strenge Dage med talrige Lynnedslag, før Uvejret drev over. Til daglig var vi gladest, naar vi saa nogenlunde fik Lov at passe os selv, og de dygtigste optraadte som Læremestre. Eet Fag fik vi lært grundigt og godt: Geografi. Da jeg i sin Tid tog min Examen, var dette det eneste Fag, hvori jeg fik ug.

Samlivet med Kammeraterne i Skolen har naturligvis afsat mange Erindringer i mit Sind. Mærkeligt nok har jeg senere i Livet kun yderst sjældent truffet nogen af Skoletidens Fæller. Vi er vel blevet spredt i Øster og Vester, og Livets Gang har ikke ladet vore Veje krydses. Men

6) Johannes Holst, Lærer og Kantor i Vemmetofte 1862-97.

7) Sjællands biskop dr. theol. Hans Lassen Martensen. (1808-1884).

een Omstændighed fra Skoletiden fik blivende Betydning for mig, jeg kan vist sige: for hele Livet. Det var min dybe og inderlige Følelse for »Sadelmagerens Marie«. Vi var jævnaldrende, var Skolens flinkeste Elever, gik sammen til Præst, og jeg tror, at jeg elskede hende fra den første Dag jeg saa hende. Man skal vistnok ikke spotte Børneforelskelser. Vel er det nok det normale, at den erotiske Følelse først vaagner i den mere voksne Alder. Men den kan altsaa tidligt være levende, og jeg veed, at den i Barnets Sind kan skabe en Følelse af større Dybde og mere ædel Art end mangan Ungdomsforliebelse. Naar jeg ser tilbage paa hin Tid, ligger denne min Følelse og det inderlige Ønske om - engang - at møde hendes Genkærlighed som den alt gennemtrængende Atmosfære over mit Liv lige til hin sorte Dag i 19-Aars Alderen, da jeg hørte, at hun var bleven gift.

Hvor dybt Følelsen bundede, har jeg mangan Gang følt, idet jeg tie end jeg ønskede det, ja helt op i Alderdommen, har drømt den samme Drøm paany: jeg møder min Elskede i sin Ungdoms Skikkelse og opfyldes af en mægtig Følelse af Lykke, fordi det ikke er for sent at faa hendes Ja nu. - Saa vaagner jeg til Virkelighedens Verden. De Ønsker, der ikke opfyldes, har jo altid Chancen for at blive anset for at kunne have bragt den største Lykke ved deres eventuelle Opfyldelse.

Blandt de Skikkelser, der lever i mine Barndomserindringer, maa jeg ogsaa nævne Sommergæsterne. Jeg tror, at Søster Karen skaffede de første til Bys. Hun tjente i Halvfjerdserne hos Prokurator Krarups⁸⁾, og de kom i adskillige Aar herved i Sommerferien. Senere fulgte andre efter: Borgmester Øllgaard⁹⁾, Professor Høffding¹⁰⁾ o.a. Der var adskillige Børn i Familien, og jeg var en interesseret Deltager i deres Lege og Adspredelser. Jeg blev f.Ex. en ret habil Kroketspiller. navnlig Fru Krarup gjorde meget for at fornøje Børnene, og det har hændet sig, at jeg flere Gange har mødt Sønnen, Højesteretsdommer Viggo Krarup, og vi har da begge haft Glæde af at tage de gamle Minder frem. Sommerens Glanspunkt for mig var dengang vistnok Sommergæsternes Ankomst. Ingen af dem boede hos os, men det hændte, at man ved

8) Prokurator cand. jur. Ove Thure Nicolaj Krarup, f. 1833. Sagfører i København 1870, Overretssagfører 1873.

9) Cand. jur. Fr. A.M. Øllgaard, f. 1832.
Borgmester i Slagelse 1872-1889.

10) Internationalt berømt dansk filosof Harald Høffding. (1843-1931).

Feriegæster ved Gl. Skovridergaard.

Lejlighed fik Brug for vor »Øverstestue«. Der boede f.Ex. i adskillige Aar den gamle Gentleman, Admiral Irminger.¹¹⁾ Krarups boede stede hos Jørgen Peters, og Højesteretsdommeren har i de sidste Aar lejet det samme Hus til Brug for sig og Dele af Familien.

Medens jeg mindes Sommergæsterne maa jeg ogsaa nævne Biskop Fog¹²⁾, som senere laa der en Sommer, vistnok 1889. Han var en underlig Snegl, og naar han i Roskilde Domkirke er afbildet med himmelvendte Øjne, er der kun fæstnet paa Lærredet en Sport, som han alt imellem præsterede. Han fik opspurgt, at jeg, som netop holdt Ferie, som ung Lærer kunde nogen Botanik, og jeg botaniserede da ærbødigt med Hs. højvelbaarne Højærværdighed. Man havde den Sommer Sjøv af at omtale, at naar han hilste, gav han mig (foruden Tommelen) 1 Finger, Forstraaden fik 2, Borgmester Øllgaard 3, men General Thomsen¹³⁾ hele Haanden! Der cirkulerede ogsaa mellem Mandfolkene den Historie, at da han Morgenen efter Bryllupsnatten vaagnede op, vendte han sig forfærdet mod sin Sengefælle og udbrød: »Men Gud! Frk Münster, hvorledes kommer De dog her?«

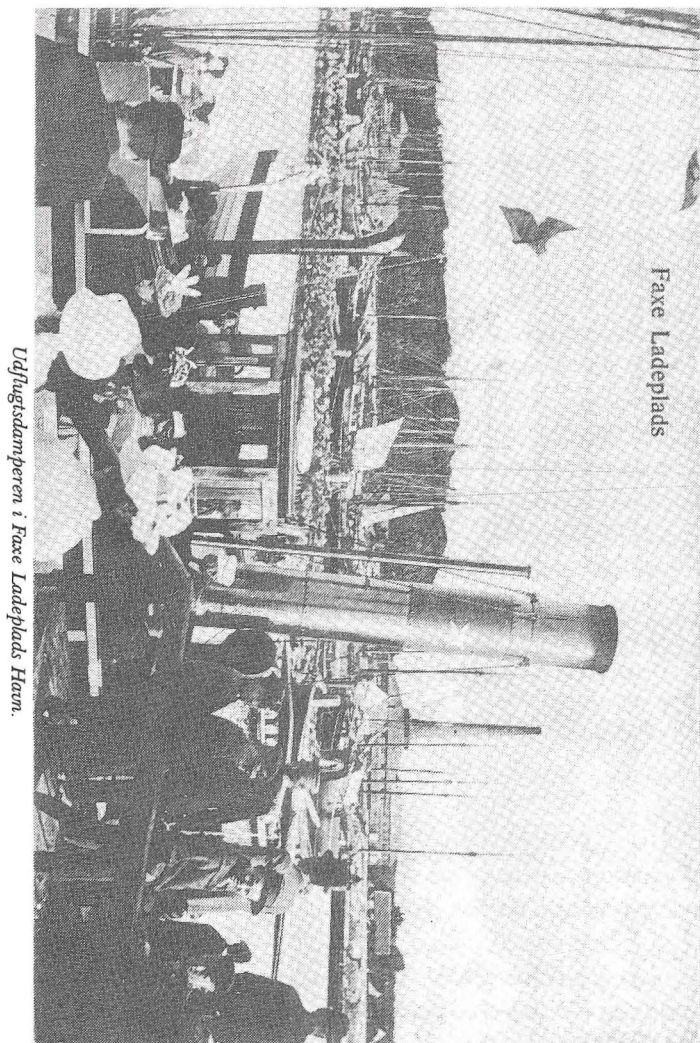
Min Konfirmation foregik i den lille, særprægede Slotskirke paa Klosteret i Overværelse af hele Honoratiorene med Priorinden i Spidsen. Handlingen foregik efter gammeldags Ritual, og Marie og jeg glædede Menigheden ved at kunne fremsige udenad store Stykker af Bibelen. Jeg for mit Vedkommende fremsagde med stort Held hele Esaias 53' Kapitel. - Skriftsteder og Salmevers udgik rigeligt af vor Mund. Den gode Pastor Brasch talte til os, saa Taarerne rullede ned ad hans Kinder; men jeg er ked af at tilstaa, at min Andagt i nogen grad svækkedes ved Synet af en væmmelig stor, gul Snotklat, som sad iøjnefaldende paa en Knap i Præstekjolen. - At jeg klarede mig fint fremgik tydeligt deraf, at hendes Naade Priorinde Frk. Hvid standsede Udgangsprocessionen et Øjeblik for at ønske mig til Lykke!

Efter Konfirmationen kom jo saa det store Fremtidsspørgsmål: Hvad nu? At jeg ikke egnede mig til legemligt Arbejde var temmelig indlysende; jeg var jo heller aldrig vænnet dertil. Min Lyst stod til »Bogen«, men med hvilket Maal? Og hvorfra skulde Pengene komme? Der

11) Viceadmiral Carl Ludvig Chr. Irminger (1802-1888).

12) Biskop Bruun Juul Fog (1819-1896). Biskop i Aarhus 1881 og Sjællands biskop fra 1884.

13) General Chr. Albert Friderich Thomsen. (1827-1896).

Udflugtsdamperen i Faxe Ladeplads Haarn.

Faxe Ladeplads

var en Del at tænke over. Jeg tror nok, at det var Søster Kirstine, som fandt en foreløbig Udvej, idet jeg kom til at gaa et Par Gange om Ugen til Læsning hos Lærer Anton Jensen i Lund. Dette aftenlige Kursus samlede snart 2 andre ligesindede Ungersvende, og efter at jeg i Sommeren 83 havde været paa Sagfører Eybers Kontor i Storehedinge, samledes vi i Efteraaret 83 og drev nu Studierne med Iver et Par Aar. Det var nu efterhaanden gaaet op for os derhjemme, at Skolelærere var vist et Maal, som var opnaaeligt med vore smaa Midler samt ved den Hjælp, som vi nok turde forvente fra Klosteret. De andre 2 Deltagere var Hans Peter Hansen fra Gevnø og Lars Christoffersen Olsen fra Lund, og jeg tør nok antyde, at der var en vis Fart i Foretagendet. Vi dyrkede, foruden Engelsk, Tysk og senere lidt Fransk, Regning, Mathematik, Fysik, Naturhistorie, Dansk og saa den væmmeligt store Bibelhistorie. Det var et helt lille Universitet, og man havde Hænderne fulde. Med Hensyn til Sprogene, som jeg jo ikke fik Brug for paa Seminariet, vil jeg sige, at jeg saare nødig vilde undvære den Smule, jeg fik lært. Jeg har senere i Livet haft god Brug for baade Tysk og Engelsk; en Lærer burde aldrig undvære Kendskab til disse to Sprog.

I Aarene efter Konfirmationen havde jeg en stor Støtte og Opmuntning hos mine to ældste Søstre. Karen var jo stadig hjemme, og Kirstine var bleven Sypige og opholdt sig hyppigt i Hjemmet. Hun holdt min Garderobe i Orden og havde ogsaa Interesse for mig paa anden Maade. Hun bekostede f.Ex. min Deltagelse i en stor Udflugt fra Stevns til Skyttefest i Stege, en meget interessant Tur med en lille Damper fra Faxe Ladeplads. Kirstine var meget ivrig Deltager i den grundtvigske Bevægelse paa Stevns, som i disse Aar rørte sig kraftig under Førerskab af Poul Nielsen Karlshøj, Anton Jensen, Lund o.fl. Man byggede Forsamlingshus, hvor ogsaa Gymnastikken dyrkedes, rejste Andelsbageri og -bryggeri og forberedte Bygning af Frikirken.¹⁴⁾ Og naturligvis var man i disse politisk oprørte Tider ogsaa med i »Riffelbevægelsen«, som Anton Jensen vistnok startede, men snart nødtes til at trække sig ud af for at bevare Embedet. Selvfølgelig gjorde alt dette stærkt Indtryk paa mit modtagelige Sind, og Kirstine sørgede for, at jeg saa meget som muligt kom Bevægelsen paa nært Hold. Na-

14) Gevnø Frikirke opførtes 1887.

turligvis fik vi Kursister stadig radikale Indsprøjtninger af Anton Jensen, og vi var nogenlunde overbeviste om, at ethvert ordentligt Menneske maatte være en god Venstremand. Dog lykkedes det mig aldrig at antage det rette Venstresind i Forsvarssagen.

I disse Aar udviklede der sig et varmt Venskab mellem mig og H.P. Hansen. Han blev senere Student og Theolog, og i adskillige Aar holdt vi Forbindelsen vedlige. Han blev saa Præst og tog Navnet Gjevnøe, og da min aandelige Udvikling imidlertid førte mig bort fra Dogmetroen, som han selvfølgelig som Præst maatte forsvare med Næb og Kløer, førte det til, at vore Veje maatte skilles. Jeg skrev da tilsidst til ham saaledes:

Kære Ven! Du ved jeg giver gerne Tanken Rim til Vinge, tiest vel, naar det jeg skriver er af Vægt og Vid kun ringe. Og idag ej store Tanker eller Spørgsmaal Brevet fylder; kun et lille Brev der vanker; thi et Brev jeg dig jo skylder. - Nylig sad jeg her og bladed i en Bunke gamle Breve for at se, hvorvidt det skadede, at de alle brændte bleve. Som jeg sad der faldt i Hænde mig et Brev. Dets Skrift var bleget, gulnet var det og en Kende, krøllet med, dog ikke meget. Bud det bar fra gamle Dage. Længe sad jeg. Tanken vendte sig mod svunden Tid tilbage. Langsomt drog de gamle, kendte Minder frem fra Sjælens mange dunkle Gem forbi mit Øje. Dæmpet lød de gamle Sange, Sindet selv til Sang at bøje. Hvordan Sangen lød? Dens Tone var kun simpel, jævn og lige: Om et Venskab der sin Krone foldede ud med Farver rige, om, hvordan et Liv kan fyldes gennem Venskab, potenser, saa det dagligdags forgyldes, saa det tunge let passeres, om, at Livet har sin Kæde af Impulser, gode, slette, og at den har Grund til Glæde, Skæbnen rammer med de rette; om et Stjernesked, der fødes, lyser, farer hen og svinder, om at skilles, naar man mødes, og om Poesi i Minder. Om to Venner, der med Tiden vandred hver ad sine Veje, hver for sig at stride Striden Lykkens Lod at faa i Eje. - Hørt jeg har, at mangan Stjerne kunde slukkes ud og svinde, medens Lyset fra det fjerne end for Øjet kunde skinne.

Men en Tid der vist vil komme, da den sidste Straales lange Rejse ned til os er omme. Stjernens Lys ej mer vi fange. Naar den Kilde, der skal nære Venskabs Lys, som hist en Stjerne slukkes ud - da sig mig, kære, er vel Mørkets Tider fjerne? Eller mon det Lys sit Sæde har saa fjernt fra os paa Jorden, at endnu det kan os glæde, naar forlængst det slukt er vorden?

Saaledes gled denne Ven ud af mit Liv. Han blev en kort Tid Forstander paa Højskolen i Havnelev, blev gift med Anton Jensens ældste Datter, som baade var ufrugtbar og hysterisk og gjorde ham Livet til en mindre morsom Opfindelse, blev saa Præst i Odsherred og døde i Alderen sidst i Halvtredserne som Provst. Jeg mødte ham kun een Gang i denne hans Præstetid, og da var han mere Præst end gammel Ven. Hans Enke opsøgte mig for nylig (1939), vi havde jo nok ikke set hinanden i 50 Aar. Hun var mere Veninden fra de unge Dage, og vi opfriskede gamle Minder.

I Foraaret 1885 forberedte jeg mig saa til at søge Optagelse paa Jonstrup Seminarium. Det var ikke efter Anton Jensens Kogebog, for Jonstrup var jo et fælt Højrehul. Det skulde jo hellere have været Blaagaard eller et andet »frisindet« Sted. Men af Hensyn til Klosteret*) hvis Støtte var nødvendig, og hvis Følelser vi ingenlunde turde udsætte for Rystelser, valgte vi Jonstrup. Anton Jensen raadede mig til at søge Optagelse i 2.' Klasse og saaledes fuldføre Uddannelsen paa 2 Aar. Saa haabede vi ogsaa, at vi lettere kunde faa Klosteret til at bekoste det hele. Bagefter kan jeg se, at Beslutningen var uklog. Klosteret havde saamænd nok ogsaa taget det 3.' Aar, og mit Arbejde blev alt for forceret, hvilket gik ud over mit Helbred.

Men altsaa, det gik! Klosteret paatog sig venligst de 2 Aars Opholds-Udgifter, og en skønne Dag (mon ikke i Juli 85) rejste jeg saa ud i Verden for at prøve Lykken. - Da jeg hin Mærkedag kom til Ballerup, dumpede jeg lige ned i en »Myretue«. Der var politisk Møde i Kroen, og min Vej faldt lige forbi Krohaven, fra hvis Grøftveold jeg overskuede Forsamlingen. Hørup stod paa Talerstolen og dirigerede den skønne Fædrelandssang: »Ned med Estrup, Scavenius og Ravn«. Knyttede Næver og højt opløftede Stokke og Paraplyer bevægede sig flittigt op og

*) Vemmetofte Kloster, se side 62.

ned i Folkehavet, og under Raaben og Skrigen, Eder og Forbandelser bevægede Massen sig hid og did. Det hele var saare skønt at skue og et Billede paa, hvorledes kloge Folkeførere under den velsignelsesrige »fri Forfatning« med Held arbejdede paa at skabe et enigt dansk Folk, der Haand i Haand arbejdede paa Helhedens Vel til Fædrelandets Styrke og Gavn.

Jonstrup præsenterede sig fra Bakkerne paa Ballerupvejen som en lille Herregaard i smukke Omgivelser. Mærkeligt nok blev jeg fra første Færd »forkert vendt« m.H.t. Jonstrup: Jeg vilde altid have Syd til Nord og Nord til Syd, og jeg maatte stedse tage Forstanden til Hjælp for at faa det rigtige Facit. - Min Ankomst var nok ventet ogsaa blandt adskillige Elever. Det var nemlig en Sjældenhed, at en Aspirant saadan indstillede sig til Optagelse i 2.' Klasse, og det blev anset for givet, at Forsøget vilde mislykkes. Denne Trøst blev mig strax meddelt af interesserede Elever, hvoraf flere vistnok ønskede at drive den gamle Sport at bluffe nyankomne »Guds Ord fra Landet«. Jeg blev imidlertid vist op til Forstanderen, »Fatter«, og fik præsenteret mig, og saa forøvrigt gik jo da Optagelsesprøven saadan, at jeg blev tilstedet Adgang til 2.' Klasse. En hjælpende Omstændighed var det vist, at jeg havde et Par Points mere end een eller to Elever, som man helst vilde have med i Klassen.

Nu fulgte Sommerferien, og derefter kom der for mit Vedkommen- de et Par drøje Arbejdsaar. Efter et Aars Forløb skulde 1.' Del af Læ- rerexamen tages. Vi kaldte den »Halvdimissionen«. Men da det dreje- de sig om Fag, hvori jeg var godt hjemme, som Fysik, Naturlære, Ma- thematik o.s.v., voldte det mig kun lidet Besvær. - Vi levede dengang en Slags Kaserneliv paa Jonstrup med klassevis fælles Sovesal og fælles Bospising, som besørgedes af Økonomen. Da samtidig alle Lærerne boede paa Seminariet, var vi jo henviste til et temmelig nært Samliv, som baade havde sine gode og mindre heldige Sider. Yngste Klasse kaldtes fra gl. Tid »Spirene«, og jeg tror nok, at de fleste af mine Kammerater i 2.' Klasse kun langsomt regnede mig for fuldgod Kam- merat. Jeg var i lang Tid, følte jeg, »Spiren«, der unormalt var indpo- det i deres Samfund. De to ældste Klasser havde en Del egne Læsestu- er, som vi kaldte »Knejperne«, hvor vi boede sammen to eller tre paa Stuen. Seminariet leverede Lys og Brændsel. Jeg kom til at bo sammen

med H. Peitersen, som hele Tiden var min gode Kammerat, og med J.F. Olsen (kaldet Jæfis) som var en meget usympatetisk Person. Paa Stuerne gennemgik vi vore Pensa dels selvstændig, dels under Vejled- ning af en bedre vidende Kammerat. Jeg husker, at jeg var meget søgt som Manuduktør i Videnskaben om Logarithmer, som for flere var dunkel Tale. Paa Knejperne kunde man ogsaa stundom deltage i et Slag Whist eller splejse til et lille Panchesold. - Gav dette snævre Sam- liv Anledning til mangt et godt Kammeratskab, havde det dog ogsaa sine Skyggesider.

I mit første Aar paa Seminariet hændte det, at min Klasse saa sig gal paa en »Spire«, Mathison-Hansen, som havde faaet Lov at bo paa Knejperne hos et Par af ældste Klasse. Denne M.H. spillede Violoncel og forstyrrede vor Læsning, og han var ikke til at formaa til at henlæg- ge sine Øvelser til andre Lokaler. Saa fik han en »Banketur« d.v.s. Smæk i sin bare R. Herover udbrød der »Krig« mellem min og de to andre Klasser, og efter en Del Rivninger og Banketure endte det med, at 4 Elever fra vor Klasse udvandrede og søgte hen paa andre Semina- rier. - En anden Hage ved det nære Samliv var den Anledning, som det frembød til Rapseri. Det forbavsede mig senere at høre af min go- de Kammerat Peitersen, at vor agtede, ældre Kammerat, den pukkel- ryggede N.N., var bleven grebet og overbevist om at være Gernings- manden i en ret kraftig Tyveriaffære (Klæder). Det var vor Kammerat O. Olsen, som paaviste det stjaalne Tøj i N.N.'s Kuffert.

Det var heller ikke ubetinget heldigt at leve saa klods op ad Lærerne, saa deres Priyatliv stundom skinnede igennem i uheldige Perioder. Mange Historier gik rundt om, hvordan den og den havde faaet at se »Fatter« i en øm »tête à tête« med Frk. Rosenvinge, eller hvordan et Kompagni havde bistaet hverandre med at komme til at kigge over Md. Madsens Skodder og nyde Synet af, hvordan hun blev kareseret af »Stærke«. For adskillige Elever havde Aarets Ensformighed 2 Glans- punkter, »Dusgildet« om Sommeren med Fællesudflugt til Furesøen, og Ballet om Vinteren, hvortil Eleverne maatte indbyde enten hjemli- ge »Flammer« eller Omegnens unge Skønheder. Jeg selv havde hver- ken Klæder eller Penge til at deltage i Ballet, men som Tilskuer kunde jeg nok skønne, at der ved en saadan Lejlighed meget let gik Ild i tørt Træ.

Dusgildet forløb som en Skovtur, hvor Økonomen sørgede for Mad og Drikke. Vi morede os saa med alskens Leg og Lystighed, Sangforeningen kvad til Folkets Fryd, og der sluttedes med Panchesold, hvorunder Taler og Sange flød rigeligt om end ikke lige heldigt for flere af de unge Kombattander.

De fleste af Lærerne var paa den Tid (1885-87) i mine Øjne ældre Mænd, formodentlig et eller andet Sted omkring 60. Flere af dem var dygtige i deres Fag. Forstanderen, Hr. Tidemand, var sikkert en lærd Theolog. Han var ret en højærværdig Provst, uden egentlig Kontakt med Eleverne, storsnudet og utilnærmelig. Hans Undervisning i Religion var uden Aand, tør og skematisk. Jeg tror ikke, at han fiskede mange Sjæle. Vi regnede ham for at være Fritænker; maaske loddede vi ikke dybt nok. Hans Mortensen, kaldet »Sorte« p.Gr. af hans store sorte Skæg, var paa sin Vis lige saa utilnærmelig. Han var en anerkendt stor Botaniker, og han foretog om Sommeren adskillige Ekspeditioner med os og viste os mange af Nordsjællands sjældneste Blomster, med hvis Vokseplads han var nøje bekendt. Han underviste desuden i Fysik, Geografi og Pædagogik. Han saa sjældent direkte paa Eleven og havde en særegen Næselyd »Thumm«, som vi forstod at efterligne. - Beyerholm var Sønderjyde og yndede at tale om stærke Mænd. Maaske han derfor blev kaldt »Stærke«. Han var en meget dygtig Regne- og Matematiklærer. Naar han examinerede os, kaldte han os frem efter en bestemt Regel. Hans Søn Kristian var vor Klassekammerat og havde fundet hans Notesbog, »Støvlebogen«, og afluret ham Hemmeligheden. Han forfattede da »Proskriptionslister« med Angivelse af, hvem der kunde gøre Regning paa at »komme op« næste Dag. Disse Lister cirkulerede paa Læsestuerne, og de paagældende Elever kunde da særligt forberede sig. - Ja, vi snød kraftigt, hvor vi kunde. Naar »Fatter« forlangte det nye Testaments Historie lært udenad efter Bibelen, maatte han jo finde sig i, at vi læste op af smaastilede Blade, som kunde holdes inden i de fromt foldede Hænder. Kr. Beyerholm kom ualmindelig godt fra saadan et frækt Snyderi. Han havde fæstnet et Blad med det paagældende Pensum paa H.P. Nielsens brede Ryg lige foran sig. Nu hændte det til vor Forfærdelse, at Fatter netop bad H.P. om at gaa ud og lukke en klaprende Dør. Hvad vilde nu ske? Men Gud være lovet? Vi var alle indexcerede i, at vi ingensinde maat-

te vende andet end Front mod Fatter. H.P. klarede Situationen nydeligt. »Fatter« fik ikke mindste Glimt af Ryggen at se.

Carl Mortensen var Inspektør, Tegnelærer, Skønskrift- og Musiklærer. Han var selv musikalsk begavet og havde komponeret enkelte Sange f.Ex. »Nattens dæmrende Taager«. Da han naturligvis skulde have et Kendingsnavn, blev han kaldt »Spæk«. - I min Tid blev en ny Lærer antaget, cand.theol. Lunddal. Han var vist en dygtig Lærer, men havde et vist forlegent Væsen over sig. Han skulde naturligvis ogsaa have sit Øgenavn og blev saa kaldet »Menneje« efter en Taléfigur, som han ikke sjældent anvendte. Endnu kan nævnes vor Gymnastiklærer, der var en Sergeant, som Ministeriet udtog og sendte os vistnok for 3 Aar ad Gangen.

Økonomen havde ikke nogen helt let Plads. Han hed i min Tid Castberg, og hans Frue blev aldrig kaldt andet end Donsemutter. Jeg maa sige, at Maden i det hele var upaaklagelig, men naturligvis var der adskillige Elever fra bedre Hjem, som rynkede paa Næsen ad adskillige Retter. Jeg erindrer dog kun to Tilfælde, hvor der var virkelig Grund til Klage. Den ene Gang blev Køkken og Køkkendør bombarderet med Frikadeller, som lugtede. Den anden Gang fik vi en røget Makrel, som havde en stor »Tanke«. Jeg erindrer, at der en Tid herskede Krigstilstand mellem Elever og Økonom, formentlig over Madspørgsmaal. Donsemutter drev det til en Dag at række Tunge ad en Del Elever, som stod i Spisestuen. Men Freden blev da sluttet og beseglet ved et stort Panchesold en Dusgildedag.

Endnu kan nævnes Portneren, som fra gammel Tid kaldtes »Pitus«. Under ham laa al Rengøring lige ned til vore Lamper, Kakkellovne og W.C., som kaldtes »Halløjerne«. Jeg husker, at hans Tjenestepige, formodentlig for vore Hjerters Roligheds Skyld, var en udsøgt Grimhed. Hun hed mellem os »Pitipige«. »Pitus« formodedes at være en Slags Latin.

I de mere end halvhundrede Aar, der er forløbne siden da, er naturligvis mange Ting forandrede paa Jonstrup. Vi Kammerater fra 1887 har i et stadigt svindende Antal siden da været samlede 3 Gange paa »den gamle Borg«: ved 25 Aars Jubilæum, 40 Aars og 50 Aars. Fællesbespisningen er forlængst ophørt og overladt til de i Nærheden opførte Pensionater. Samtidig er naturligvis Uddannelsen blevet dyrere for

Eleverne. Lærerne - vistnok Flertallet - bor nu udenfor Seminariet, og indendørs er der sket mange Forandringer. Det forekommer mig, at ogsaa Eleverne nu bor udenfor Seminariet.

I Aaret 1886 tog jeg saa første Del af Lærereksamen med et godt Resultat, og 1887 fik jeg saa sidste Del, som var den tunge Ende. Det gik godt, jeg fik en pæn 1.ste Karakter (185 P.), men jeg havde aabenbart overanstrengt mig og maatte være glad ved Hviletiden i den paafølgende Sommer og Vinter. Hjemkomsten var jo en Triumfators. Alle-rede paa Vejen fra Vemmetofte mødte jeg Stedets Matador, Etatsraad Koch, som havde læst om min Examen i Avisen og lykønskede mig. Men større var naturligvis Glæden i Hjemmet, hvor Mor og adskillige Søskende jublede, og hvor ogsaa Forstraaden tog Del i Glæden. Bedstemor var død Aaret i Forvejen. Selv var jeg lykkelig over, at jeg ikke havde beredt dem Skuffelse, og Tanken om dem derhjemme havde nu da ogsaa været en Drivfjeder under hele Seminarietiden. Nu var dette Maal naaet, nu kunde jeg hvile ud, og jeg tror nok, at jeg sov de første 2 Døgn.

Men nu skulde der jo tænkes paa den Fremtid, til hvilken Examen kun var et »Springbrædt«. Jeg skrev i den følgende Tid mange Ansøgninger, men savnede kyndig Vejledning i den rigtige Gang og Maade. Derfor trak Tiden ud; man sagde ogsaa, at der var Overproduktion af Seminarister. Men Hviletiden var utvivlsomt heldig for mig, og da Vinteren kom, havde jeg den Lykke, at Forstraaden overlod mig et Gevær, og jeg fik Lov til at færdes langs Kysten og skyde Strandfugle. Det var vældig interessant. Der laa uden Tvivl en stor Jæger begravet i mig, og jeg blev draget ud i et Friluftsliv, som aabenbart bekom mig vel. Ikke saa faa Ænder blev mit Bytte, og hen paa Slutningen af Sæsonen fik jeg en Dag Held til at skyde 2 Svaner - med Andehagl! De stakkels Dyr var blevet udmattede i den strenge Vinter og døjede med at faa lettet de tunge Kroppe fra Isen og faa Luft under Vingerne. Denne Jægeretid mindes jeg siden altid med Interesse, og jeg har aldrig siden haft Lejlighed til at drive Sporten.

Ved Foraarstid fik jeg endelig Tilbud om en Plads som »Hjælpe-lærer« hos Lærer Freudendal i Utterslev pr. Nakskov. Lønnen var kun lille, 160 Kr. om Aaret, men det gjaldt jo om at komme i Gang, og d. 10. April 1888 drog jeg da afsted til min første Virksomhed som Læ-

Jens Danielsen som nybagt lærer 1887.

rer. - Det havde været en streng Vinter, og der laa endnu Sne langs med Jernbanen. I Nakskov blev jeg modtaget paa Banegaarden, og vi kørte saa pr. Vogn de c. 3 Mil til Utterslev. Lærerparret var yngre Folk, meget plaget af Sygdom. Freudendal var Sønderjyde, robust af Skikkelse, men nedbrudt af Tuberkulose. Fru F. var tynd, af sygeligt Udseende, men levede dog længe efter F.'s Død. Der havde været 3 Børn. 2 var nu døde, og den ældste, en Dreng paa c. 11 Aar, havde haft Hofteskade og var opereret og haltede stærkt. Det var nok Meningen, at jeg fornemmelig skulde være hans Huslærer, og Undervisningen i Sprog, Mathematik m.m. tog ogsaa straks sin Begyndelse. Men ikke længe efter blev Drengen syg, og i Maj Maaned døde han af Hjernebetændelse, saa vidt jeg forstod: Tuberkler. Lærer Freudendal var vistnok en dygtig Lærer, men hans medfødte Stridbarhed lagde ham store Hindringer i Vejen i Forholdet til Befolkningen. Hans huslige Forhold var Genstand for almindelig Omtale. Hans Hustru var nærmest et »Pjok«, som var ganske reduceret til Slavinde. Hendes Klæde- dragt var nærmest skandaløs, saa knapt holdt han hende, og da hun var tunghör, havde F. vænnet sig til at kalde paa sin Husstand med Fløjte: 1 Stød, Konen. 2 Stød, Tjenestepigen. 3 Stød, Tjenestedren- gen. De kunde jo bare prøve paa at overhøre »Kaldelsen«! Hans sygeli- ge Tilstand bragte maaske en Del Gnavenhed og Pirrelighed med sig, og jeg var glad ved, at han ved November selv vilde overtage Undervis- ningen. Det var et uhyggeligt Hus at leve i, og der lærte jeg, hvordan et Samliv ikke skulde leves.

Jeg fik det Indtryk, at de vestlollandske Bønder dengang var ret vel- staaende og »fornemme«. I Omgang tiltalte de hverandre med »Hr« og »Fru«, og selv ved Fødselsdage var der paa Bordet baade Kransekage og Vin, og ikke sjældent rejste en og anden sig og »holdt Tale«. - Freu- dendal døde faa Aar efter, man sagde af Kræft i Halsen.

Jeg opholdt mig nu atter i mit Hjem et Par Maaneder som ledig. Men ved Nytaarstid fik jeg atter en Plads som »Hjælpelærer« hos Læ- rer Clausen i Nostrup Skole paa Røsnæs. Han var en Mand først i Tre- diverne og hans Kone en Del Aar yngre. Han led af Nervesvækkelse, men jeg var vist hans sidste Vikar, og han er levende indtil denne Dag (1941). Her tilbragte jeg et godt Aar hos to rare Mennesker, der levede et hyggeligt Samliv. Jeg har siden jævnlgt staaet i Forbindelse med

dem og har ogsaa gentagne Gange besøgt dem, ligesom de en enkelt Gang har besøgt mig i Bisserup. - Nostrup Skole var en saare beskeden Bolig, bygget som Biskole med Rum for en Eneboer. Et lille Køkken og to Stuer var hele Beboelsen. Nedgang til Kælderen foregik gennem en Lem i Sovekammergulvet, og naar Lemmen var aaben, maatte der være skarp Vagt for Børnenes Skyld. Clausen var eneste Søn af en Gaardmand i Nostrup. Jeg tror, at Husholdningen i Skolen fik adskillige Bidrag fra Gaarden, og ved Forældrenes Død blev Clausen vistnok ret velstaaende. Jeg mindes siden dette mit Røsnæs-Aar med stor Veneration. Undervisningen interesserede mig - og forhaabentlig ogsaa Børnene og rørende var det ved min Afrejse at modtage et Brev fra en Mor, som skrev:

»Hr. Lærer Danielsen.

Undskyld at jeg er saa fri at tilskrive Dem, men begge mine Pige-børn kom hjem og var saa bedrøvede, Anna er slet ikke til at trøste, fordi De nu forlader Nostrup. Hav hjertelig Tak fra os for den Tid, De har været Lærer for vore Børn, og vil jeg ønske Dem en glædelig Jul og en lykkelig Fremtid. En venlig Hilsen fra Børnene, min Mand og Mig.

Kirsten Lund

Børnene havde talt om en lille Julegave til Dem. Dette et lille Juleoffer i stedet.

Lev ret vell«

Det lille »Juleoffer« var 1 Kr., som fra det fattige Hjem var for mig en stor og værdifuld Gave. Jeg mindes ikke nogen Gave, som senere i Livet har voldt mig større Glæde.

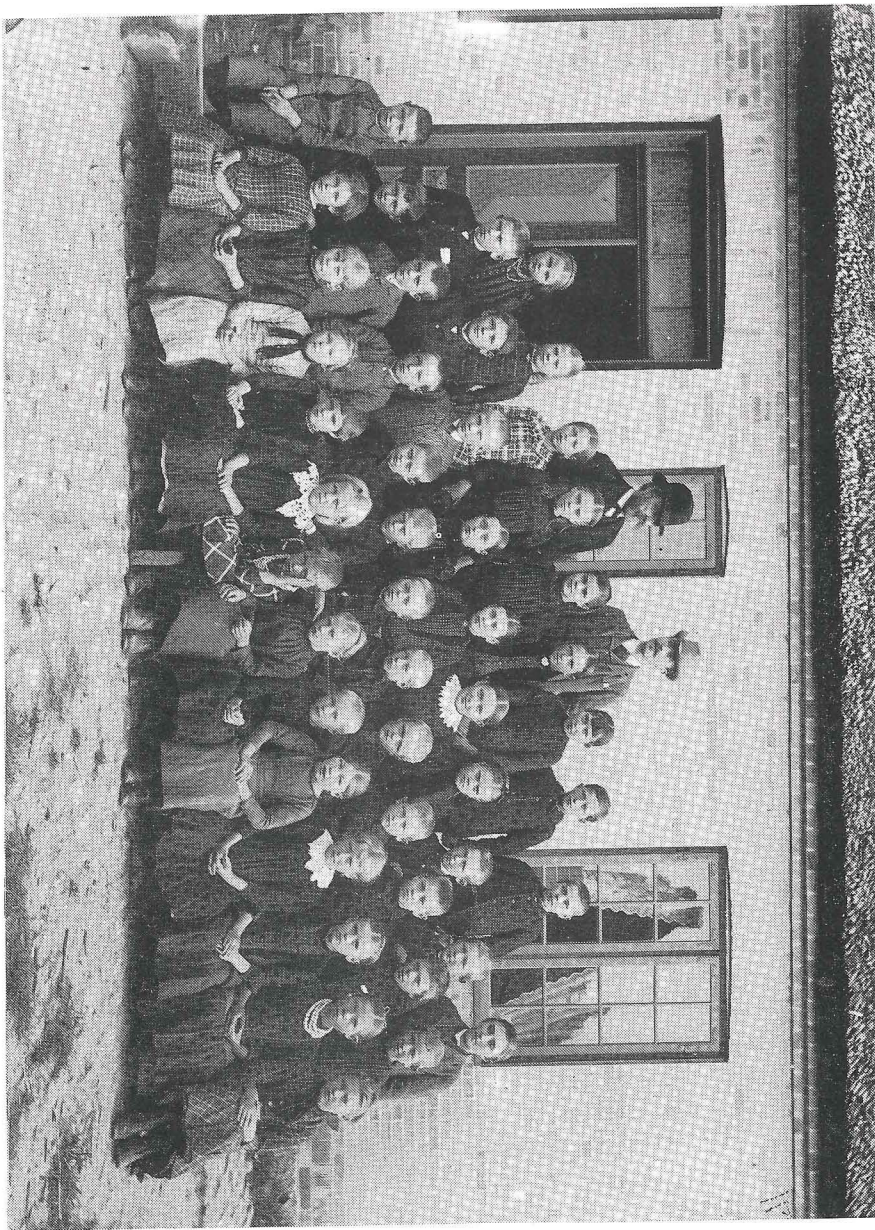
Røsnæs (som dengang skreves Refsnæs) er en Halvø af en ejendommelig Formation, og jeg havde megen Interesse af at gennemstrefje dens bakkede Terræn lige ud til dens yderste Spids. Den er skovløs (der siges: lige fra Valdemar Sejrs Tid), men naturskøn og en stor Modsætning til den lige syd for liggende Halvø Asnæs. Maaske jeg skal takke mit Ophold paa Røsnæs for, at en begyndende Tuberkulose, som brød ud hen paa Sommeren, blev standset i Tide. Jeg søgte Overlæge Schepeleern paa det nærliggende Kysthospital, og ved Hjælp af

kolde Styrtebade og kraftige Afgnidninger blev min Organisme styrket, saa jeg fik en glubende Appetit og formentlig aad Sygdommen væk. I hvert Fald »Feberen forlod mig«, og den hviskende Tale om, at jeg ikke levede Nytaar over, kom altsaa ikke til at passe. Jeg har siden læst, at der er Læger der paastaar, at hvis man sejrer over saadan et lille Anfald, bliver man derved immun overfor videre Angreb af den Sygdom. Da jeg sidst paa Aaret blev kaldet til Andenlærer i Systofte, spurgte jeg dog den rare Overlæge, om det var raadeligt at rejse og saaledes afbryde Behandlingen. Han raadede til, og da jeg saa til Afsked gjorde mit Regnskab op med ham, forlangte han - 5 Kr. Han havde behandlet mig i flere Maaneder!

Jeg har flere Gange i Livet gjort den Erfaring, at min Natur besidder en vis Spændkraft, saa at jeg efter et øjeblikkeligt »knockout« har kunnet rejse mig igen saa nogenlunde uskadt. Jeg gjorde maaske første Gang denne Erfaring i dette Røsnæs-Aar, da jeg efter min første store Elskovs-Skuffelse fik en ny, tilsyneladende heftig Forelskelse om Foraa-ret, da jeg saa den lille, smukke Marie Jensen i Tømmerup. Vi var kørende derhen for at se Dilettantkomedie i Forsamlingshuset, og vi holdt med Køretøjet i Forældrenes Gaard. Faderen var Storbonde og blev nok senere Rigsdagsmand. Jeg fik talt med hende og danset med hende og præsenteret mig som Broder til hendes Højskolefælle, Søster Johanne. Jeg saa hende aldrig mere, og senere paa Aaret gav min optrækkende Sygdom Anledning til andre Tanker. Saa kom jeg til Falster og nye Indtryk strømmede ind. Jeg har nok altid lidt af et lille »Mindreværds kompleks«, og jeg djærvedes ikke at fri skriftlig. Saa gik den belejlige Tid, men jeg har altid haft en lille Plads tilovers til Mindet om hende. Hun lignede - syntes jeg - saa skuffende min første Kærlighed.

Med min Kaldelse til Andenlærerembedet i Systofte indlededes et nyt Afsnit af mit Liv, den Del, som siden staar for mig som min egentlige Ungdomstid, fuld af herlig Livslyst og Glæde. Mit Helbred viste sig at holde, og netop paa den Tid, da jeg ankom til Systofte, fandtes der en jævnaldrende Ungdom, med hvem jeg ofte traf sammen ved Fester, ved Markeder og ved de selskabelige Sammenkomster. Imidlertid var jeg jo egentlig kommen for at holde Skole, og jeg havde den Lykke, at min Medarbejder, Førstelærer B. Boiesen, var baade en

Lærer Boiesen og forfatteren med elever. Systofte Skole 1891.

dygtig Lærer og helt igennem en Gentleman, som jeg lærte at sætte særdeles stor Pris paa. Jeg var Stedets første Andenlærer, og Lærer Boiesen havde i nogen Tid været overanstrengt af det overvældende Børneantal, hvad naturligt gik ud over baade Undervisning og Disciplin. Nu rettede han sig hurtigt, og i Løbet af kort Tid fik vi ved udmærket Samarbejde bragt Skolen op paa et hæderligt Standpunkt baade i Kundskaber og Disciplin. Det var nok egentlig et noget »indfiltret« Spil, der gjorde mig til Andenlærer. Provsten havde nok en Favorit, som Sogneraadet ikke ønskede og derfor ikke indstillede. Til Gengæld kaldede Provsten saa ikke den, som Sogneraadet ønskede og havde sat som No.1 paa Listen, men valgte den af alle Parter ukendte No.3. Jeg mærkede dog ingen Sinde nogen Fortrydelse fra Sogneraadets Side, man var vist egentlig rystende ligeglad, hvem der snappede Benet.

Jeg mindes tydeligt hin Vinterdag først i Januar 1890, da jeg spadserede fra Nykøbing til min fremtidige Virkeplads i Systofte. Jeg tørnede som naturligt var først ind hos Førstelærerens, hvor jeg blev vel modtaget og hjulpet til Rette. Min Lejlighed var ny Tilbygning, 2 Værelser (og naturligvis Skolestue), men alt var nyt og raat, og jeg maatte fyre i Kakkelovnen baade Dag og Nat for at faa tørret Væggene. Der var jo en Del at ordne. Mit sparsomme Kluns stod paa Nykøbing Station. Forstraaden havde hjulpet til, saa jeg havde Bord, Seng og Skab. Nu var det om at faa det hentet hjem. Jeg tingede mig i Kost hos Fru Boiesen, og Brændsel var, saa vidt jeg erindrer, allerede anskaffet, Tørv og Koks. Senere sørgede jeg for at faa et Par Favne Brænde.

Jeg begyndte Skolen uden nogen større Højtidelighed, Førstelæreren havde lagt Programmet for vort Samarbejde. Naturligvis havde han selv taget de Fag, han bedst ønskede og orkede, og overladt Resten til den yngre Kraft. Selv var han 56 Aar. Som sagt, Samarbejdet gik udmærket, og selv var han et Mønster paa at være præcis. - Lærer Boiesen og Frue havde 3 Børn, 2 ugifte Døtre (den ene Lærerinde) og en Søn. Som det ofte sker, naar en ny Ungkarl kommer til Bys, flokkes giftelystne Piger, yngre og ældre, om vedkommende som Fluier om et Stykke Sukker, medens deres Mødre holder sig mere i Baggrunden for at kunne »trække i Traadene«. Fra Begyndelsen anede jeg ikke, at jeg var midt i et saadant Spil. Efterhaanden gik det dog op for mig, dels

gennem egne Studier, dels gennem velvillige Vink og Meddelelser, og jeg saa, at Fru Boiesen var en af de virksomste Deltagere i Spillet. Men hendes Døtre var ikke saa lidt ældre end jeg, den yngste, Lærerinden 6 Aar ældre. Hun var forøvrigt en udmærket Pige, havde arvet Faderens Karakter, men jeg saa den Gang ingenlunde efter de ældre og knapt nok efter de yngre, som den intrigante Fru B. sværtede efter bedste Evne. Sønnen var et Par Aar yngre end jeg og blev en af mine Kammerater. Han var Landmand og drev dengang Skolelodden, fik senere en Gaard i Frejlev paa Lolland, forblev ugift og har nu i adskillige Aar boet hos sin Søster, som blev Lærerinde i Nykøbing F., hvor hun byggede en Villa, og hvor jeg jævnlig har besøgt dem.

Lærer Boiesens blev jævnligt bedt ud blandt Befolkningen, vel nærmest Gaardmændene, og det faldt da helt naturligt, at jeg blev bedt med til saadanne Sammenkomster. Jeg lærte saaledes snart en Del af Folket at kende og befandt mig saare vel. En Familie, hos hvem B.s var hyppig Gæst, og som jeg ogsaa snart lærte at kende, var den til Sognet nylig komne Entreprenør Steensen. Der stod endnu paa det Tidspunkt en vis Glorie om ham. Han kom fra Harboøre, hvor han havde haft Høfdebygningen i adskillige Aar sammen med Entreprenør G. Kirk. Jeg tror, at denne, der var indfødt paa Stedet, i Stilhed arbejdede paa at faa Steensen ud af Kompagniet og bort fra Egnen, hvis Befolkning han stort set ikke harmonerede med. Han fik indgivet den Tanke, at Høfdebygningen lakkede mod Enden, og da den meget velhavende Kirk bød ham 30.000.- Kr., lod han sig købe ud. Han rejste saa til Falster, hvor han havde haft sin sorgløse Ungdomstid i Nykøbing, købte sig 14 Td. Land daarlig Jord i Bjørup og byggede godt og dyrt. Naar en formodet Guldfugl viser sig i Landskabet, er der altid nok, der ønsker at plukke Fuglen, mens den har Fjer. Da jeg lærte den Steensenske Familie at kende, var Fjerene vistnok allerede plukkede. Men man var meget gæstfrie, Steensen var interessant i Samtalen, og det var vist den Familie, som Boiesens kom mest sammen med. Steensen havde 6 Sønner og 1 Datter. 2 Sønner var paa dette Tidspunkt udvandrede til U.S.A., hvor en Del Familie allerede befandt sig. Datteren var i Nykøbing som ung Pige i Huset hos en Skomagermester. Meltzer, saa det varede noget, inden jeg fik hende at se.

De nyforlovede. Nanna Steensen og Jens Danielsen. 1894.

Jeg underteegnede **Christian Carl Brix**, Etatsraad, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Formand i den af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet i Henhold til Lov af 26de Juli 1867 nedsatte Kommission for Skolelærerexamen, som er afholdt ifølge oven nævnte Lov og Ministeriets derom udgaaede Bekjendtgørelse, gjør vittterligt: at til denne Examen har indstillet sig i Kjøbenhavn i Maj Maaned dette Aar Hr.

Jens Danielsen

og ved samme ifølge nedenstaaende Liste over de ham meddelte Specialkarakterer erholdt Hovedkarakteren

„Meget dygtig“.

Liste over Specialkaraktererne.

1. Religionskundskab	Meget godt ×.	
2. Praktisk Færdighed	Meget godt.	
3. Bøglæsning med dansk Sproglære og Literaturkundskab	Meget godt.	
4. Udarbejdelse i Modersmaalet	Meget godt.	
5. Regning	Meget godt ×.	
6. Skrivning	Godt ×.	
7. Historie	Godt ?.	
8. Geografi	Udmærket godt.	
9. Matematik	Meget godt.	
10. Naturhistorie	Meget godt.	
11. Naturlære	Meget godt ×.	
12. Opdragelses- og Undervisningslære	Meget godt.	
13. Tegning	Meget godt ×.	
14. Sang	Meget godt ×.	} Kan godt forestaa Kirkesang.
15. Musik	Godt.	
16. Gymnastik	Meget godt.	

185 Points

Den 27de Maj 1887.

Chr. Brix.

Det kgl. Skolelærerseminarium
paa Jonstrup,

d. 10. Decbr. 1887.

Hr. Seminarist Jens Danielsen af Vemmetofte Strand, der i Maj Maaned d. A. har taget Skolelærerexamen i Kjøbenhavn med en hæderlig første Karakter efter at være forberedt dertil her paa Seminariet, har saavel ved Udfaldet af Examen som under sin Forberedelse her godtgjort at være i Besiddelse af særdeles gode Kundskaber som og af ualmindeligt gode Evner, navnlig en skarp og klar Opfattelsesevne og en ikke almindelig Dygtighed til skriftlig Fremstilling. Han maa saaledes i det Hele henregnes til de ikke almindelige Lærere, af hvis Dygtighed og aandelige Livlighed Folkeskolen tør vente sig ikke ganske lidet, naar den praktiske Dannelse og Øvelse kommer til, idet der hos ham findes i rigt Maal to af de nødvendige Forudsætninger for en dygtig Lærer: Liv og Kundskab. Da han derhos er et bravt ungt Menneske, der har vist en sædelig Opførsel, saa kan jeg ikke andet end anbefale ham paa det bedste som en forhaabningsfuld og meget dygtig ung Lærer, der efter min Overbevisning, som han har været flittig her, med Flid og Samvittighedsfuldhed vil røgte den Gjerning, der maatte blive ham betroet i Folkeskolen, til Velsignelse for den Kreds, hvor han maatte faa sin Virksomhed anvist. Maatte Herren forunde ham Naade og Visdom dertil!

Odin Wolff Tidemand,
Provst og Seminarieforstander.

Hr. Seminarist Jens Danielsen har i de sidste ca. 7 Maaneder været Hjælperlærer ved Utterslev Skole formedelst Lærerens Svagheit, og under dennes Ansvar har han hovedsagelig besørgt Undervisningen i dette Tidsrum. Efter Anmodning skal jeg gjerne bevidne, at Skolens Tilstand ved den nys afholdte Examen var meget tilfredsstillende, hvorfor jeg tillader mig at anbefale ham. Han forlader Skolen, da Læreren nu atter selv overtager hele Undervisningen.

Utterslev Præstegaard, den 1ste November 1888.

Th. Lund,
Sognepræst.

Hr. Seminarist J. Danielsen fra Vemmetofte har fra 10. April d. A. til Dato med Skoledirektionens Autorisation været Hjælperlærer hos mig og i dette Tidsrum udført næsten al min Embedsgjerning for mig i Kirken og i Skolen. Han er en meget dygtig Kirkesanger, og jeg har Grund til at være vel tilfreds med hans Undervisning af Skolens ca. 80 Børn; han har arbejdet alvorligt, flittigt og samvittighedsfuldt og har været afholdt af Børnene. Jeg medgiver ham min bedste anbefaling.

Utterslev Skole pr. Nakskov, den 1ste Novbr. 1888.

J. C. Freundal.

Lærer Jens Danielsen har i et Aar fra Nyaar 1889 til Julen 1890 været Hjælperlærer i Nostrup Skole under Lærerens Sygdom. At Lærer D. i den Tid arbejdede særdeles godt med Skolen, havde jeg god Lejlighed til at se, efter den kjendelige Fremgang, som i alle Henseender viste sig. Hans beskedne, elskværdige Optræden gjorde ham desuden meget yndet. Jeg har derfor god Føje til at kunne give ham min bedste anbefaling som en særdeles lovende, flittig, ung Lærer.

Raklev Præstegaard, den 24. Decbr. 1890.

F. Colding.

Hr. Lærer J. Danielsen har fra Nyaar 1889 indtil Jul samme Aar haft Ansættelse hos undertegnede som Hjælperlærer, og jeg skal derfor nu, da han paa Grund af anden Ansættelse forlader mig, give ham det Vidnesbyrd, at han er en særdeles dygtig og velbegavet ung Lærer, der med Lyst og Liv har været taget sin Gjerning i Skolen. Han har forstaaet at vinde Børnenes Agtelse og Kærlighed, ligesom han ogsaa i alle Henseender ved sit personlige og beskedne Forhold i mit Hus har været mig en kær og trofast Medhjælper. Det er mig kært at kunne give ham ovenstaaende Vidnesbyrd, og jeg er forvisset om, at man ikke vil blive skuffet i de Forventninger, som hans mange udmærkede anbefalinger give ham Adkomst til.

Nostrup Skole, d. 23de Decbr. 1889.

L. Clausen,
Lærer.

I Løbet af mit første Falsteraar fyldte jeg 22 Aar. Jeg gik paa Session, blev kasseret og gik saaledes Glip af den Oplevelse, som Soldatertiden kunde være bleven. Imidlertid var jeg jo kommen i den Alder, da en ung Mand med min Natur ser sig om efter en Livsledsagerinde. Skuffelsen efter mit første erotiske Nederlag sad mig dog endnu i Blodet, og først i mit 24' Aar gjorde jeg det vovelige og vanskeligt Skridt at forlove mig. Den jeg valgte var Entreprenør Steensens Datter, Nanna Steensen, som imidlertid var kommen hjem, og som jeg havde god Lejlighed til at stifte Bekendtskab med.

Jeg har tit tænkt paa, hvor frygtelig tilfældigt ens Valg af Ægtefælle er, ialtfald i vore Dage. For det første er den Kreds, inden for hvilken Valget maa falde, jo som Regel meget begrænset. Og dernæst er den unge Mand eller Kvinde nu som oftest helt uden Vejledning af ældre og mere livserfarne paarørende. Ungdommen »kan selv« - og vil selv! Adskillige praktiske Omstændigheder tages slet ikke i Betragtning, og de gamle Slægters Hensyntagen til »god Familie« gælder - til Afkomets Skade - ikke mere. Det ser næsten ud, som om man gifter sig paa »maa og faa« efter sin øjeblikkelige Følelse. Jeg ved ikke, om denne Maade giver større Lykke; den synes i hvert Fald at give flere Skilsmisser.

Jeg har en tydelig Erindring om, at jeg dengang havde en mærkbar Følelse af Pligt til - under Hensyn til mit ikke grundmurede Helbred - at søge en eventuel Ægtefælle mellem de sundeste Piger. Derimod var Kravet om Skønhed ikke i Forgrunden dengang, da jo selvfølgelig ingen alligevel kunde staa Maal med Marie. Kravet om »Penge« kom overhovedet ikke i Betragtning.

I den følgende Tid søgte jeg adskillige Lærerembeder paa Falster og Lolland, men der var Overproduktion af Lærere, vi var ikke sjældent baade 60 og 70 om Budet. Jeg kastede mig da over Orgelspil. De Embeder, hvortil dette var knyttet, var aldrig saa stærkt søgt. Hos Organist Skaarup i Nykøbing tog jeg Timer, selv anskaffede jeg et Harmonium og øvede mig kraftigt, og i Foraaret 1894 indstillede jeg mig til Prøve og bestod. Det saa ud til, at det var just dette, Skæbnen ventede paa. Jeg blev i denne Forsommer indstillet til 3 Embeder: Nordrup ved Ringsted, Bisserup og Sprove paa Møen. Jeg blev med 1 Dags Mellemrum kaldet til de to første. Sogneraadsformanden fra Sprove for-

Skoleinspektionen for Skakkebjerg Herred; Sprog Amt
og i Samråd med Højst, at vi i Forløbet til den af Holstebro-Varde
Sogneraad ifølge Lovens § 8. Maats 1856 gives Tilføjelse, paa Højst og Sprog
Amt, ligesom vi i samråd herved og herved i de tidligere Aarsindberetninger med
Brev og Falster Sprog Amt inspektion til Jensens at være Sprog Amt i
Brev; Holstebro Sprog Amt mod Højst at angive den for dette Embede fælles,
fælles Sprog.

Jeg skal hermede Jens Danielson med Højst og Ningskjelds
alle den med den som saaledes indviede Embedet fortrinlig Højst, anseende
giver Højst og Jens Sprog Amt den som herved indviede Embedets indviede og Samfund
med Højst og Højst, at indviede embedet er saa som den Højst til Sprog
Amt efter det Alder, Bogen og Højst, at angive Højst i sin indviede
sammen Højst og Højst, saaledes som med Højst og Højst Højst
jeg som at give Højst og Højst at give Højst, som Højst med Højst
Højst, som og Højst med den som Højst, og Højst efter den Alder, som den
Højst som og Højst som som Højst, som Højst som Højst
og den Sprog Amt Højst. Alle efter den Alder, som Højst efter Højst.

Paa dette med Højst som som som Højst Højst Højst
den med i Embedet at være Højst indviede.

Skoleinspektionen for Skakkebjerg Herred, den 22. Juli 1894.

E. V. See

Spandek.

Ang. Møen

Faldstern for

Jens Danielson; Sprog Amt
til at være Sprog i Bisserup, Holstebro Sprog, Sprog Amt.

Oversættelse af det håndskrevne kaldsbrev på side 55.

Skoledirectionen for Flakkebjerg Herreder i Sorø Amt gjør hermed vitterligt, at vi, i Henhold til den af Holsteinborg-Vensløv Sogneraad ifølge Loven af 8. Marts 1956 gjorde Indstilling, have kaldet og beskikket, ligesom vi hermed kalde og beskikke hidtilværende Andenlærer ved Systofte Skole paa Falster Jens Danielsen til herefter at være Lærer ved Bisserup Skole i Holsteinborg Sogn imod derfor at nyde den for dette Embede fastsatte Løn.

Thi skal bemeldte Jens Danielsen med Flid og Nøiagtighed varetage alle de med dette ham saaledes betroede Embede forbundne Pligter, anvende sin Flid og sine Evner til den ham betroede Ungdoms Undervisning og Dannelse med Bestræbelse for, at Undervisningen maa komme hvert Barn til sand Gavn efter dets Alder, Begreb og Kundskab, af yderste Formue i sin Virkekreds fremme Guds frygt og Sædelighed, saavel som ved kristelig Vandel beflitte sig paa at give Ældre og Yngre et godt Exempel, være kjærlig mod Skolebørnene, beskeden, hørig og lydlig mod sine Foresatte, og iøvrigt efterkomme Alt, hvad de Kongelige Love og Anordninger have foreskrevet eller maatte foreskrive hans Embede og dets Førelse vedkommende, Alt efter den Ed, han derpaa aflagt haver.

Paa dette vort Kaldsbrev har han at erhverve biskoppelig Collats for dernæst i Embedet at vorde retteligen indsat.

Skoledirectionen for Flakkebjerg Herreder, den 22. Juli 1894

E. Vedel

Spandet

Kaldsbrev for
hidtilværende Andenlærer i Systofte paa Falster
Jens Danielsen
til at være Lærer i Bisserup, Holsteinborg Sogn, Sorø Amt.

talte mig engang siden, at det var ogsaa Meningen, at jeg skulde have Sprove; men Provsten saa, at jeg havde faaet 2 Embeder, og mente, at det kunde være nok.

Jeg har aldrig før eller siden hørt om en Lærer, der paa een Gang faar 2 Embeder paa Haanden. Selvfølgelig! Man er det heldige Asen, der kan vælge, hvilken Krybbe man gider æde af. Men Valget er saa vanskeligt; man ved jo, at ens Liv faar en forskellig Retning og Indhold, eftersom man vælger. Og saa skal Valget ske omgaaende, straks, nu. Paa den ene Side: Nordrup med en pæn Lærerbolig lige ved Kirken og med en ganske særdeles behagelig Befolkning, ret efter mit Sind. Men, der var Svamp i Gulvene, og den afgaaede unge Lærer var død af Tuberkulose. Hans lille Barn blev netop døbt den sollyse Søndag, jeg var paa Tourné. Paa den anden Side Bisserup: Dejlig Beliggenhed paa en Bakke med Udsigt over Smaalandsbugten og den nære Skov i Baggrunden. En hyggelig og rummelig ældre Skole med et elskværdigt ældre Lærerpår, som nu efter 47 Aars Gerning trak sig tilbage. Men, Befolkningen huede mig ikke. Hovedmassen var Arbejdere, Husmænd og Fiskere og allesammen i Lommen paa Grev Holstein-Holsteinborg; og desuden var en betydelig Del Missionsfolk. Fra gammel Tid havde Bisserup udgjort en Provins af »det hellige Land« og præsteret to bekendte Lægprædikater, den hellige Skrædder Hans Danielsen og den do. Fisker »Jacob Fisker«. Kirkevejen var lang. - Det var meget svært at vælge. Jeg tror nok, at der var især to Bevæggrunde, som fik mig til at vælge Bisserup: Hensynet til mit Helbred; Stedet maatte aabenbart være sundt, - medens Nordrup turde være tuberkelbefængt. Og dernæst Naturens Herlighed med den yndige Fordeleling af Skov og Sø. Her var sikkert Røster fra min Barndoms Dage, som kaldte paa mig. - Nu fulgte der en travl Tid med at ordne sine Sager, og i August Maaned flyttede jeg mine faa Ejendele til Bisserup Skole, hvis Beboere flyttede ud, alt som jeg flyttede ind. Vor Vielsesdag blev bestemt til Nannas Fødselsdag, den 25' September. Mit Arbejde som Lærer i Bisserup begyndte den 1' September 1894.

Med min Tiltrædelse af Lærergerningen i Bisserup og paafølgende Indgang i Ægteskabet begyndte det længste og alvorligste Afsnit af mit Liv. Nanna og jeg begyndte utvivlsomt begge med den ærligste Villie til at gøre vort Bedste. Ingen af os fremmødte med noget der

kunde kaldes pecuniære Midler, og Nutidens unge Piger vilde nok betakke sig for at blive budt indenfor i et saa tomt Hus, hvor der kun fandtes det allernødvendigste og som oven i Købet ikke var rensset eller istandsat efter den forrige Bruger. Men den Tids Lærerfolk var mere vant til Nøjsomhed, og Nanna viste sig snart at være en nøjsom og flittig Husmoder, der paa en god Maade fik Firmaets smaa Midler til at strække til. Det er ret underligt at tænke paa, at Embedet dengang kun gav en Pengeløn af ca. 1200 Kr. p.a., og nu har jeg som Pensionist næsten 4 Gange saa meget - uden at den synes at forslaa bedre eller rigeligere. Som et Exempel paa Nannas betænksomme Bestyrelse af vore smaa Midler skal jeg anføre, hvad Strandkontrollør Rasmussen («Tolderen i det hellige Land») fortalte efter en Næstvedtur, hvor Nanna havde været Passager paa hans lille Køretøj. Der skulde købes lidt ind til det lille Lærerhjem, og R. viste N. rundt til Forretningerne. I en Isenkramforretning blev indkøbt en Gryde, og R. mente da, at N. ogsaa skulde have et Grydelaag, hvortil hun svarede: »Nej, Hr. Kontrollør, jeg kan nøjes med et Fad«. Dette Svar satte N. umaadelig højt i R.s Agtelse og er iøvrigt et typisk Exempel paa den Betænksomhed og Samvittighedsfuldhed, hvormed hun hele sit Liv styrede Husvæsenet. - 1895 ventede vi vort første Barn. Begivenheden indtraf Søndag d. 21^e Juli, og jeg mindes endnu de Følelser, hvormed jeg, glad og stolt, beskuede min førstefødte, en Søn, som blev kaldt Knud efter sin Morfar og Boje efter Førstelæreren i Systofte, et af de bedste Mennesker, jeg har truffet.

Tiden skred, og da Forpagteren af Skolelodden (8 Tdr. Land) gik fra i 1896, blev vi enige om at forsøge selv at drive Landbruget for at bedre lidt paa den sløje Indtægt. Nanna var fra sit Hjem dygtig til Malkning, og jeg var heller ikke ukyndig med Landbrug. Her fik jeg første Gang rigtig Føling med Sogneraadsformanden, da jeg anmodede Sogneraadet om at gøre Udhuset i Stand. Han var meget uvillig dertil og søgte at sabotere Foretagendet. Men jeg vidste, at jeg havde Skoleloven med mig og fik da ogsaa lavet Stalden godt i Stand. - Vi begyndte Landbruget med 3 Køer og en Del Grise, vi fæstede en Pige og gjorde Aftale med en Pløjemand, og saa syntes vi, at Fremtiden i Grunden saa helt lys ud.

Landbruget drev jeg med Held. Vi havde jo en voksen Pige til Hjælp, men det kunde ikke undgaas, at Landvæsen og Skolevæsen stundom spændte Ben for hinanden, og da ved Aarhundredskiftet en ny Lønningslov gjorde det muligt at eksistere uden Landbrug, lod jeg Sogneraadet sælge Skolelodden efter at have sørget for, at et Par Skpr. Land af denne blev lagt til Skolehaven og indhegnet sammen med denne. Jeg lod Haven beplante med Frugttræer og havde i sin Tid en god Biindtægt her, ligesom mine Eftermænd har nydt godt af den gode Frugthave.

I Aaret 1898 rejste Nannas Forældre og Søkende til Amerika. Al hendes Familie var nu samlet derovre, og dette var Grunden til, at vi senere i 1919 tillod 2 af vore Børn at rejse derover. Det var ment som et Besøg, men blev for stedse.

I Løbet af Tiden fra 1894 til 1908 fødtes os 8 Børn, hvoraf 3 døde som spæde og kun 5 naaede den voksne Alder. Jeg tror at turde sige, at vi begge elskede vore Børn og hver paa sin Vis arbejdede paa at skabe dem et godt Hjem og sikre dem en god Fremtid. Men selv vore bedste Fremtidsplaner kan jo vise sig at hvile paa et usikkert Grundlag, og var det muligt nu at forandre vore Dispositioner, vilde der være mere end een Ting, som jeg bestemt vilde have fraraadet.

Aar 1905 blev jeg valgt til Brugsforeningens¹⁵⁾ Regnskabsfører, en Plads som jeg beholdt i 16 Aar, og som var os til stor økonomisk Støtte, særlig i de Aar, som krævede store Udgifter til de to ældste Sønners Uddannelse. I 1914 fik jeg Forbindelse med Holsteinborg Sparekasse og havde der som Medhjælper i Terminen en lille aarligt Indtægt. Da Lærerstandens sidste Lønreform i 1919 gav os et rimeligt Vederlag for vort Arbejde, var vore økonomiske Kaar langt bedre end de hidtil havde været. I 1921 lod jeg da Regnskabsførerpladsen fare, da jeg aldrig har skøttet om at æde Misundelsens Brød eller slaas med sultne Hunde om et Ben - naar man da ikke selv hører til de mest forsultne.

- Tiden skrider, og Aar føjes til Aar. 1919 var der gaaet 25 Aar siden jeg kom til Bissrup. Befolkningen beredte mig en stor og uforglemmelig Glæde ved den Jubilæumsfest, som man afholdt. Man forærede mig et smukt Guldur med Kæde, og Sogneraad og Skolekommission mødte op og bilagde deres Lykønskning med vægtige Sølvske-

15) Holsteinborg Brugsforening.

er. Blomsterkurvenes Tal var legio. Til selve Festen var der ved Stranden rejst et stort Telt indvendig smykket med Flag og grønt. Her samledes saa det ganske Bisserup samt Venner fra Omegnen og bænkedes ved de velbesatte og nydeligt pyntede Borde til Kaffedrikning. Der var skrevet ialt 6 Sange, og Taler og Sange fulgte Slag i Slag indtil Festens Slutning. Det gør godt at mærke, at ens Gerning har fundet Forstaaelse og Paaskønnelse. Dr. Stage fra Rude, som deltog i Festen, udtalte, at han havde været med til meget af den Slags, men denne Fest overtraf alt, hvad han havde set.

Et Sted ved Danmarks Strande
jeg ved en lille By,
lagt hen ved blanke Vande,
som spejler Skov og Sky.

Den lune Bølge kender
vor Leg i Sommer blid;
til Mosens Is vi vender
vor Gang ved Vintertid.

Den ranke Bøg slaar Ramme
om Hytterne paa Rad,
og Engen staar i Flamme
af Blomst i Solebad.

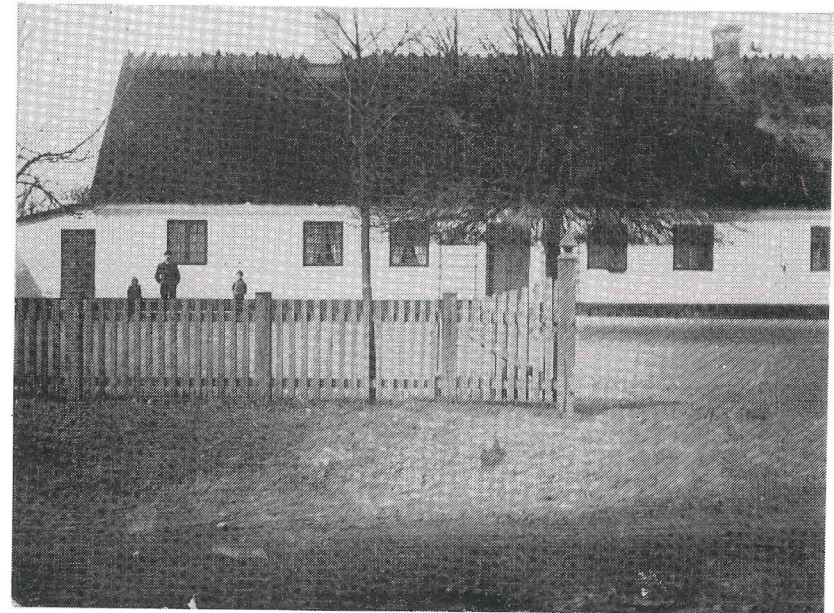
En Skole staar paa Bakken
med Lindetræ i Gaard;
der gik vor Leg og Snakken
i vore Barndomsaar.

Trygt Storken har beredet
sin Bo paa Bondens Tag,
og Maagerne paa Feddet
blandt Lyngen bor i Mag.

Et lille Hus jeg mindes,
hvor Fa'r og Moder bor.
Mon noget bedre findes
paa hele denne Jord!

Hvor langt fra dem derhjemme
jeg end skal søge Ly,
jeg aldrig dog kan glemme
min kære Fødeby.

J. Danielsen.

Bisserup Skole, ca. 1910.

»Vemmetofte adelige Jomfrukloster« stiftedes ifl. testamentarisk bestemmelse af prinsesse Sofie Hedevig og blev en realitet efter prinsessens død i 1735.

Prinsessen havde sammen med sin ret svagelige broder prins Carl arvet hovedgården Vemmetofte efter moderen dronning Charlotte Amalie, gift med kong Chr. 5.

Da dennes ældste søn, kong Fr. 4. indledte sit forhold til adelsdamen Anna Sofie Reventlow, et forhold som hans to søskende stærkt misbilligede, forlod de det kongelige hof og tog ophold på Vemmetofte, som i den forbindelse var blevet underkastet store ombygninger og gjort brugelig for det kongelige søskendepar.

Efter at prinsessen som den længstlevende af de to søskende var død i 1735, og det adelige jomfrukloster begyndte sin virksomhed, skete der samtidig den ændring i de administrative forhold, at en stor del af Spjellerup sogn, hvori Vemmetofte kloster lå, udskiltes som et særligt Vemmetofte sogn, som iøvrigt bestod indtil 1970, hvor Vemmetofte sogn i forbindelse med kommunesammenlægningen indgik som en del af Fakse primærkommune.

Både prinsesse Sofie Hedevig og prins Carl var meget socialt indstillede, og de udøvede i den tid, de ejede og beboede slottet, en udstrakt godgørelse og social omsorg for sognets beboere, bl.a. ved opførelse af flere børneskoler samt institutioner for ældre og svage, foruden at de ydede direkte støtte af forskellig art til den lokale befolkning.

Den sociale virksomhed videreførtes af klosterets direktion efter prinsessens død, og man kan heri se årsagen til, at Jens Danielsen modtog økonomisk støtte fra Vemmetofte Kloster til gennemførelse af sin læreruddannelse ved Jonstrup Seminarium. Det siger sig selv, at det i denne forbindelse ville være utænkeligt at søge denne uddannelse på et seminarium, som var uden kontakt med det herskende højrestyre.

Forfatteren lægger da heller ikke skjul på dette forhold.

Ejgil Betzer-Pedersen.

Personregister

- Bang. Overjæger, Holsteinborg 13
 Beyerholm. Lærer 40
 Beyerholm. Kristian 40
 Bjørn. Præst 11
 Boiesen, B. Førstelærer 47
 Brasch. Sognepræst, Vemmetofte 9, 30, 33
- Castberg. Økonom, Jonstrup 41
 Christensen, Daniel. Fisker, Vemmetofte 13, 15, 18,
 Christoffersen, Niels 15
 Clausen. Lærer 45
- Danielsen, Ellen 14, 26
 Danielsen, Hans. Skrædder 57
 Danielsen, Hans 23
 Danielsen, Jens 23
 Danielsen, Johanne 14, 19, 47
 Danielsen, Karen 14, 28, 31, 35
 Danielsen, Kirstine 14, 33, 35
 Danielsen, Knud Boje 58
 Danielsen, Kristoffer 23
 Danielsen, Marie 14, 30
 Danielsen, Steen 5
- Estrup. Konseilspræsident 37
 Eyber. Sagfører 35
- Fisker-Jacob 57
 Fog. Biskop 33
 Freudendal. Lærer 43, 45
- Gjevno, H.P. Provst 35, 37
 Grandjean. Birkedommer 9
 Grandjean. Skovrider 9
- Hansen, Hans Peter. Gjevno 35, 36
 Hansen, Jørgen P. Strandfoged 11, 21, 22, 25, 33
 Henriksen, Daniel 23
 Henriksen, Rasmus 9, 14, 19, 20, 21, 23
 Hans Peter. Søn af ledvogter 11
 Holst, Johs. Lærer, Vemmetofte 30
 Holstein-Holsteinborg. Greve 57
 Hvid, Emilie. Priorinde 33
 Høffding, Harald. Professor 31
- Irminger. Admiral 33
- Jensdatter, Birthe 9, 13, 19, 20, 21, 23, 26
 Jensen, Anton. Lærer 35, 37
 Jensen, Marie. Tommerup 47
 Jensen, Niels. Gaardmand 14
 Jensen, Rasmus. (Rasmusikken) 29
 Jeppe »Skovmand« 29
 Jørgensen, Kristian 11, 26
 Jørgensen, Tine 11, 26, 28
- Kirk, G. Entreprenør 50
 Kock, P.F. Etatsraad, Klosterforvalter 25, 42
 Krarup, Ove T.N. Prokurator 31
 Krarup, Viggo. Højesteretsdommer 31
- Ledvogters, Sofie 15
 Loell, Pouline 11, 26
 Lund, Anna 46
 Lund, Kirsten 46
 Lunddal. Cand.theol. 41
- Madsen, Madam 39
 Marie. Sadelmagerens 31, 33, 47
 Martensen, H.L. Biskop 30
 Mathison-Hansen. Jonstrup 39
 Meltzer. Skomagermester 50
 Mortensen, Carl. Inspektør 41
 Mortensen, Hans. Lærer 40
 Münter, Frk. 33
- Nielsen, Fr. Skipper 11
 Nielsen, Hans. Skipper 11, 15, 24
 Nielsen, Hans. »Trine« 15
 Nielsen, H.P. 40
 Nielsen-Karlshøj, Poul. Gaardejer 35
- Olsen, J.F. 39
 Olsen, Lars Christoffersen. Lund 35
 Olsen, O. Seminarielev 39
- Peitersen, H. 38, 39
 Persens, Stine Jens 28
 Peter. Den lille 29
 Pritzel, C.C.G. Forstraad 11, 26, 27, 28, 43
- Rasmusdatter, Ane 13, 18, 22, 24, 25
 Rasmussen, Jens. Musiker 14, 19, 29
 Rasmussen. Strandkontrollør 58
 Ravn 37
 Rosenvinge. Frk. 39
- Scavenius 37
 Schepeleern. Overlæge 46
 Skaarup. Organist 54
 Stage. Læge, Rude 13, 60
 Steensen, Knud. Entreprenør 50, 59
 Steensen, Nanna 54, 57, 58
- Thomsen, Chr. A.F. General 33
 Thomsen, Line 11, 26
 Thomsen, Rasmus 11, 26
 Tidemand, Odin Wolff. Seminarieforstander 40
- Øllgaard, Fr.A.M. Borgmester 31

